

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ІСПАНСЬКОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОМПОНЕНТОМ
ТВАРИНА, РОСЛИНА ТА СПОСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО
ДИСКУРСУ)»**

Студентки групи Мпіз 02-19
факультету романської філології і перекладу
заочна форма навчання
спеціальність 035 Філологія.
спеціалізація 035.05 Романські мови та
літератури (переклад включно)

Малети Наталії Юрїївни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Миронова Н.В.

Допущено до захисту
«__» _____ року
Завідувач кафедри
_____ Філоненко Н. Г.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження перекладу фразеологічних одиниць.....	7
1.1. Вузьке та широке розуміння фразеологізмів.....	7
1.2. Фразеологізми у лінгвістиці.....	14
1.3. Функція фразеологізмів.....	18
1.4. Стилiстичні особливості фразеологічних одиниць.....	37
РОЗДІЛ 2. Структурно-семантичні особливості перекладу фразеологічних одиниць з компонентом тварина, рослина з іспанської мови українською	43
2.1. Структурні особливості фразеологічних одиниць з компонентом тварина, рослина	43
2.2. Компоненти фразеологічного значення.....	44
2.2.1. Фразеологізми, які називають позитивні риси людини.....	46
2.2.2. Фразеологізми на позначення негативних рис.....	47
2.2.3. Фразеологізми, що ілюструють нейтральне сприйняття певної події....	48
2.3. Символічне значення тварин і рослин у фразеологічних одиницях.....	48
2.4. Розбіжність/схожість слів-символів в іспанській та українській мовах..	50
2.4.1. Еквівалентні фразеологічні одиниці.....	51
2.4.2. Аналогічні фразеологічні одиниці.....	52
2.4.3. Безеквівалентні фразеологічні одиниці.....	52
2.5. Слово “звір” у складі фразеологізмів.....	54
2.6 Фразеологізми з атрибутами кориди.....	55
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
РЕЗЮМЕ.....	65

ВСТУП

Все життя людини із самого раннього дитинства тісно пов'язане з мовою. Мова – це засіб спілкування людей один з одним. Як вважає Л.В. Успенський, мова така ж давня, як і свідомість людини та пов'язана з життям суспільства.

Відомо, що фразеологічні одиниці є одним із найяскравіших засобів мовлення, вираження своїх думок. Фразеологія – це багатство й окраса мови. Більшість фразеологізмів породжена талантом та мудрістю народу. У багатьох фразеологізмах виражається позитивне ставлення до праці, освіти, а також засуджуються боягузництво, брехливість, лінощі, нечемність, сварливість та інші людські негативні риси. Тому й дослідники доволі часто звертаються до теми оцінки фразеологічних одиниць.

Актуальність теми полягає, по-перше, в орієнтованості сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення особливостей мовної концептуалізації знань та уявлень людини про довкілля, по-друге, у встановленні закономірностей функціональних змін, які супроводжують перенесення значень назв тварин та рослин, у неспоріднених мовах.

Також, попри значну кількість наукових робіт у галузі фразеології, на сьогодні фразеологічні одиниці залишаються недостатньо вивченими з точки зору особливостей їх національно-культурного змісту. У мовознавстві досі бракує цілісного монографічного опису, присвяченого поглибленому дослідженню фразеологічних одиниць.

Метою роботи є дослідження структурно-семантичних особливостей іспанськомовних фразеологічних одиниць з компонентом тварина, рослина та способів їх відтворення у перекладі українською мовою.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних **завдань**:

- теоретичне вивчення і аналіз літературних джерел за проблемою дослідження;

- здійснити спробу історико-етимологічного витлумачення досліджуваних фразеологічних одиниць;
- встановлення зв'язку фразеологічних одиниць з етнокультурними факторами;
- класифікувати елементи тварин та рослин в структурі фразеологічних одиниць за способом їх перекладу;
- визначити ставлення іспанців та українців до тих чи інших тварин, адже це зумовлює вдалий переклад;
- з'ясувати символічне значення різних тварин в іспанській та українській мовах.

Об'єкт дослідження становлять фразеологічні одиниці з компонентом тварина, рослина в іспанській мові.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості перекладу іспанськомовних фразеологічних одиниць з компонентом тварина, рослина українською мовою.

Матеріал дослідження становлять фразеологічні одиниці з компонентом тварина, рослина в іспанській мові.

В процесі написання роботи було використано такі **методи**:

- описовий (для об'єктивного зображення та опису теоретичних передумов дослідження фразеологізмів);
- порівняльний (з метою визначення спільних та специфічних ознак різних типів фразеологічних одиниць);
- системно-структурний (для розгляду фразеологізмів як цілісної системи певних виразів, тобто виокремленої системи одиниць зі своїми закономірностями, особливостями та тенденціями розвитку);
- контекстологічний (для аналізу використання фразеологізмів в різних контекстах та з'ясування їх ролі у створенні образності в художніх творах);
- метод абстрагування – для виділення суттєвих, найістотніших рис та особливостей фразеологізмів різних видів і типів, а також відношень між ними, абстрагуючись від несуттєвих відмінностей;

- індуктивний (для створення та ретельного аналізу різних класифікацій фразеологічних одиниць);
- дедуктивний (для визначення статусу фразеологізмів в реченнях, встановлення їх належності до певних категорій);
- метод синтезу (для поєднання різних визначень поняття «фразеологізм» і виведення єдиного визначення цього терміну);
- метод контент-аналізу – для формування вибірки фразеологічних одиниць за допомогою кількісно-якісного аналізу відібраних робіт і проведення на базі цієї вибірки практичного дослідження;
- трансформаційний метод – для аналізу перекладацьких трансформацій, до яких звертаються перекладачі в процесі перекладу фразеологізмів в творах англійських модерністів і подальшого визначення адекватності та еквівалентності перекладу.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що, незважаючи на велику кількість проведених досліджень в області фразеології, лексико-семантичні особливості фразеологізмів ще не є достатньою мірою вивчені, тому в роботі здійснене історико-етимологічне витлумачення багатьох фразеологічних одиниць.

Теоретичне значення магістерської дисертації зумовлено тим, що отримані висновки сприяють подальшим дослідженням в галузі фразеології, поглиблюючи знання про їхні лексико-семантичні особливості, а також про способи передачі цих особливостей при перекладі іспанських фразеологізмів українською мовою.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можуть слугувати доповненням до лекційних курсів з лексикології, стилістики, а також з теорії літературної критики. Отримані результати можна використовувати в якості прикладів для аналізу передачі лексико-семантичних особливостей фразеологізмів у перекладі на лекціях з основ перекладознавства.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, резюме.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи

дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** розглянуто історичний аспект дослідження фразеологічних одиниць та різні підходи до визначення терміну «фразеологізм», наведено основні класифікації фразеологічних одиниць та проаналізовано роль фразеологізмів у створенні образності в літературних творах.

У **другому розділі** розглянуто основні методи та способи перекладу фразеологічних одиниць, а також особливості перекладу фразеологізмів з елементами тварин і рослин, розбіжність/схожість слів-символів в іспанській та українській мовах. Перелічено проблеми, з якими стикаються перекладачі під час перекладу фразеологізмів. Також в роботі розглядається дуже цікава і в той же час болюча тема кориди, на прикладі якої аналізувались фразеологізми із словом «бик».

У **висновках** підводяться підсумки дослідження.

Список використаної літератури включає 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Вузьке та широке розуміння фразеологізмів

Фразеологічні одиниці представляють найбільш мальовничу й виразну частину словникового складу мови, що відображають звичаї, традиції народу, згадки про його історію та фольклор. Фразеологія, як стверджують лінгвісти, – найбільш демократична складова словника, взята із глибин мови народу. Фразеологічні одиниці характеризуються подвійним смислом, і значення складових слів стійкого словосполучення створюють певну картину, але фактичне значення всієї одиниці має мало, або й нічого спільного із цією картиною, створюючи цілком новий образ. Багато фразеологізмів утворилися на основі спостережень за поведінкою, зовнішнім виглядом рослин та життям тварин.

Фразеологія – порівняно молода наука. Як дисципліна вона виникла лише на початку 20 століття. Її основні поняття, обсяг проблематики та об'єкт вивчення ще остаточно не визначені. Це пояснюється передусім великою функціональною, семантичною та структурною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів.

Аналізуючи фразеологічний склад мови, Т. І. Арбекова дає таке визначення: “Фразеологічна одиниця – це сполучення слів з низьким показником комбінаторності, який зумовлений структурно-системними особливостями компонентів (чи одного з них) або особливим характером відношення словосполучення до дійсності, а також з'єднанням цих двох факторів” [12, 284].

Метафора відіграє основну роль у концептуалізації дійсності, тобто в організації узагальненні, людського досвіду, сприйнятті світу. У метафорі наявні ознаки, які заковані в системі культурних знань, вірувань і цінностей народу.

Це такий спосіб мислення про світ, який використовує знання, здобуті раніше, для осягнення нових [10, 191].

Існує точка зору, що словосполучення, яке не піддається дослівному перекладу, вважається ідіоматичним. Звідси випливає, що якщо ідіоматичність розглядати як основну характерну рису фразеологічної одиниці, то одні й ті ж словосполучення іспанської мови можуть вважатись ідіоматичними тими людьми, які розмовляють українською мовою, і неідіоматичними - тими, чия рідна мова містить аналогічні словосполучення.

Наприклад, на думку мовців української мови, словосполучення *tomar café*, *tomar un refresco* належать до фразеології, оскільки їх український переклад (пити чай, пити прохолодний напій) не має еквівалента дієслову *tomar*. А люди, що розмовляють французькою мовою, не знаходять нічого ідіоматичного в цих словосполученнях, оскільки у французькій мові існують подібні лексичні одиниці.

Переосмислення значення є характерною особливістю фразеологічних одиниць. Часткове чи повне переосмислення значень компонентів фразеологічних одиниць є необхідною умовою наявності в них образності. Саме завдяки цьому фактору можна говорити про образність як про характерну рису більшості фразеологізмів.

Se quedó como un gallo de marón – голий, як сокіл (в українській мові *сокіл*, а в іспанській мові – *осетер*), *poner como un pulpo* – бити, як Сидорову козу (в українській мові – *Сидорова коза*, в іспанській – *восьминіг*), *desapareció como por encanto* – як корова язиком злизала (в іспанській мові – *зачарований*, в українській – *корова*).

Створення ефекту образності досягається завдяки використанню метафори, порівняння. *Es rojo como un sangrejo* - червоний, як рак, *cuando la rana críe pelo*, *cuando teen las gallinas* - коли рак свисне, *le diré cuántas son cinco*, *le enseñaré lo que es bueno* - я покажу де раки зимують.

У наукових працях кількох поколінь етнографів, фольклористів, лінгвістів, істориків релігії, фахівців у галузі міфології не лише накопичено й систематизовано значний фактичний матеріал, але й досліджено різні аспекти обряду в генетичному й типологічному планах. Роботи А. Ван Геннепа, О. М. Веселовського, Б. М. Малиновського, О. О. Потебні, В. Я. Проппа, В. М. Топорова, О. М. Фрейденберг стали надійними орієнтирами в літературі, присвяченій обрядовості.

Етнолінгвістичний напрямок аналізу мовних явищ заклали В. фон Гумбольдт, Д. К. Зеленін, І. І. Огієнко, О. О. Потебня, Е. Я. Сепір та ін. Учені успішно послуговувалися не лише лінгвістичними матеріалами, а й етнографічними, передусім аналізуючи елементи народної культури.

Ідея зв'язку мови й культури виникла ще у XVIII столітті, але цілеспрямована розробка проблеми розпочалася в XIX столітті. В. фон Гумбольдт неодноразово наголошував на тому, що мови для націй є органами їхнього оригінального мислення й сприйняття [28; 39]. Вплив мови виражено в подвійній перевазі – вивищенні чуття мови та формуванні світобачення. Мова, на думку В. фон Гумбольдта, виконує роль внутрішньої рушійної сили, яка вибудовує власне світобачення народу й, з іншого боку, є тією силою, впливовою субстанцією, яка спонукає до духовного розвитку народу.

Ще далі в питанні про вирішальну роль мови в процесах пізнання пішли американські вчені Е.Я.Сепір і Б.Л.Уорф, автори так званої гіпотези лінгвальної відносності, які дійшли висновку про глибокий вплив мови на становлення світоглядних категорій. Широко відомою є гіпотеза Е.Я.Сепіра-Б.Л.Уорфа про мовну відносність, відповідно до якої мова відіграє пріоритетну роль у процесі пізнання: наявність різних категорій у різних мовах свідчить про різні способи концептуалізації навколишнього світу носіями цих мов. На відміну від європейських продовжувачів ідей В. фон Гумбольдта, американські лінгвісти зосереджували увагу на структурних мовних відмінностях і шукали паралелі між структурою мови і структурою думки [29, с. 439]. Гіпотеза „лінгвістичної додатковості” Г. А. Брутяна та гіпотеза „лінгвістичної універсальності” А. Вежбицької підтверджують наявність

і сильних, і слабких сторін вихідної гіпотези та її актуальність у межах дослідження мови як носія культурної специфіки.

Лінгвокультурологічне бачення прямих і зворотних зв'язків між семантикою слова та всім багатством його конотативних сенсів, динамічних асоціацій, соціокультурною реальністю було задекларовано в концепції О. О. Потебні, який у своїх працях з успіхом використовував етнографічний мовний матеріал для аналізу різних виявів народної культури, і, навпаки, широко залучав етнографічні елементи обряду для аналізу обрядової лексики, фразеології, пареміології. Учений справедливо зазначає, що мова „є не лише однією із стихій народності, а й найдосконалішою її подобою” [30, с. 160 – 161].

Мову як культурний код нації аналізують О. Л. Березович, С. Я. Єрмоленко, В. В. Жайворонок, Р. Я. Кісь, В. І. Кононенко, Л. А. Лисиченко, Н. В. Хобзей та ін.

Одиниці лексико-фразеологічної системи розглядають в етнолінгвістиці як результат взаємодії законів внутрішньомовної еволюції й таких позамовних чинників, як традиції матеріальної культури, історичні реалії, система духовних цінностей та пріоритетів, стиль мислення, ментальність („дух народу”, за В. фон Гумбольдтом), обрядовість, вірування та ін. Для дослідників етнолінгвістичного напрямку визначальним є постулат про ізоморфізм мови й культури. Як зазначає О. Л. Березович, етнолінгвістичні дослідження в будь-якому випадку є комплексними. Вони можуть бути спрямовані або на опис того чи того фрагмента традиційної картини світу за свідченнями різних культурних кодів, або на виявлення специфіки відбиття духовної культури в мові (на тлі інших культурних кодів). Етнокультурний зміст ФО цікавий як результат не лише акумулювання й систематизації соціокультурного досвіду, але й соціальної адаптації найрізноманітніших виявів конвенційних норм культурного регулювання, виявлених на ментальному рівні: моралі, цінностей, оцінних критеріїв, норм етикету, звичаїв.

Широкого розуміння обсягу термінопоняття фразеології у за значеному розумінні та, власне, самого референта дотримується О. І. Єфімов. Фразеологізмами науковець вважає “не тільки ідіоми, а також прислів'я, приказки, афоризми авторів, крилаті рядки віршів, стійкі формули та звороти науково-термінологічного

характеру, деякі канцелярські штампи, виробничо-технічні вирази тощо” [19, с. 279–280]. Обґрунтовуючи свою позицію, О. І. Єфімов вказує на те, що “всім цим матеріалом користується письменник, оскільки ці стійкі вирази входять до системи мови, надають їй своєрідного національного колориту та специфіки. Усі ці “самоцвіти” мови є свідченням її самобутності та обов'язково мають бути в центрі уваги мовознавців. Але, нажаль, практика певних лінгвістів старої школи, які визнавали фразеологією мови лише ідіоматичні вирази, призводила до того, що величезний фразеологічний матеріал залишався поза полем зору” [19, с. 280].

Невиправданим, на думку О. Селіванової, є винесення прислів'їв, приказок, примовок, загадок, прикмет, скоромовок та замовлянь за межі фразеології до сфери фольклористики, оскільки “паремії та фразеологізми об'єднують ознаки відтворюваності, стійкості, культурної маркованості, а також високий рівень кумулятивності та трансляторності. Розгляд паремій у складі фразеології значно розширює її зв'язки з іншими лінгвістичними дисциплінами” [20, с. 645].

Широко розуміють фразеологію як сукупність мовних одиниць і польські мовознавці. Так, наприклад, С. Скорупка фразеологізмами вважає стійкі словосполучення, усталені порівняння, словосполучення з лексично зв'язаним значенням, вільні словосполучення, прислів'я та приказки, сентенції, максими, афоризми.

Представники вузького розуміння обсягу термінопоняття фразеології в кореляції “сукупність мовних одиниць” (Л. Г. Авксент'єв, В. М. Мокієнко, Ю. Ф. Прадід, О. І. Смирницький та ін.) референтом вважають лише ті звороти, які в семантичному відношенні рівнозначні слову або словосполученню. О. І. Смирницький із цього приводу писав: “фразеологізм залучається до мовлення власне як ціла одиниця і функціонує у мовленні як одне ціле слово, він є певним “еквівалентом слова”. Еквівалентність ФО слову (її уподібнення слову) полягає в тому, що ФО притаманні дві характерні ознаки типового слова: семантична цілісність та існування як готової одиниці у мові, її відтворюваність у мовленні” [21, с. 208].

В. Д. Ужченко та Д. В. Ужченко до фразеології як сукупності мовних одиниць у вузькому розумінні пропонують відносити:

1) метафоризовані сполуки різної структури й походження, напр.: *сушити голову, до схід сонця, вітер у голові (кого), до сьомого поту, крик моди, ні в тин ні в ворота*;

2) метафоризовані професійні словосполучення, напр.: *на живу нитку* (з мовлення кравців), *закласти фундамент* (з мовлення будівельників), *скласти зброю* (з мовлення військових), *питома вага* (з мовлення фізиків);

3) компаративні фразеологізми, напр.: *як корова язиком злизала, мов на долоні, наче в усі, боятися як вогню, схожий як дві краплі води*;

4) допустові фразеологічні одиниці, найчастіше структурно оформлені за допомогою допустового сполучника *хоч* та дієслова наказового способу, напр.: *хоч водою розливай, хоч око вийми*;

5) сполучення повнозначного слова зі службовим, напр.: *з-під поли, на кістках (чийх), не за горами*;

6) метафоризовані крилаті вирази різного походження, напр.: *справна цифра, синій птах, буря в склянці води*;

7) метафоризовані деривати, тобто еліптичні частини ширших усталених висловів, напр.: *піймати синицю в руку* (з паремії *краще синиця в руках, ніж журавель в небі*), *кувати залізо куй залізо, поки гаряче* [22, с. 28–29].

Вузько розуміє фразеологію в зазначеному сенсі Л. Г. Авксентьев. Науковець вважає, що не можуть бути об'єктом вивчення фразеології речення на зразок прислів'їв, крилатих виразів, цитат, штампів, які також є стійкими зворотами, але за своєю будовою становлять закінчені судження, самостійні комунікативні одиниці [23, с. 41].

Укладачі академічного “Словника фразеологізмів української мови” за межі фразеологічного фонду виносять:

1) сталі вирази, у яких відсутнє метафоричне або метонімічне переосмислення, напр.: *наживати ворогів; не час*;

2) прислів'я, напр.: *дарованому коневі зубів не лічать; знає кіт, чие сало з'їв*;

3) приказки, напр.: *мова — не полова; не ти перший — не ти останній; коса — дівоча краса;*

4) усталені порівняння, напр.: *кремезний як дуб; червоний наче рак; росте як бур'ян;*

5) крилаті вирази, напр.: *усе тече, все змінюється; від великого до смішного один крок; бути чи не бути;*

6) перифрастичні звороти, які змінюють слова в описовій формі, напр.: *виявляти піклування = піклуватися; надавати допомогу = допомагати; покла-дати надію = надіятися;*

7) складені терміни, напр.: *лінгвістична географія; електрична дуга; цукровий діабет;*

8) нефразеологізовані тавтологічні словосполучення, напр.: *смішки смішками; ридма ридати; з боку на бік; дурень дурнем;*

9) словосполучення, у яких компоненти зберігають свої лексичні значення, але один із них реалізує свою семантику лише в поєднанні з іншими компонентами, напр.: *вовчий апетит; гусяча шкіра; єгипетська робота;*

10) складені прийменники або сполучники, напр.: *відповідно до; з того часу, як; через те, що;*

11) деякі дієслівно-іменні словосполучення, близькі до перифразів, напр.: *впадати в гнів; вводити в оману; доводити до розпачу* [24, с. 4–5].

З огляду на те, що в науковій літературі на позначення прислів'їв, приказок, приповідок та афористичних висловів уже давно функціонує термін *паремії*, а їх вивченням займається окрема галузь на межі мовознавства й фольклористики — *пареміологія*, в наших наукових дослідженнях ми дотримуємося вузького розуміння обсягу термінопоняття фразеології як сукупності мовних одиниць: фразеологізмами вважаємо семантично неподільні, відносно стійкі, відтворювані одиниці, організовані за моделлю словосполучення, переважно експресивного характеру.

1.2. Фразеологізми у лінгвістиці

Дослідники вивчають мовні засоби у плані вираження тих чи інших картин світу. Важливе місце тут належить насамперед фразеологічній системі. Про фразеологію написано багато статей, книг, дисертацій, але інтерес до цього розділу мовознавства досі не зникає. Сам факт існування в мові, окрім слів, цілих мовних комплексів, які іноді збігаються зі словом, часто являють собою унікальний лінгвістичний феномен, який у свою чергу вирізняється своєю виразністю, образністю та емоційністю, і спонукають до дослідження саме цього розділу мови. Чільне місце у фразеологічному фонді кожної мови посідають фразеологічні одиниці, у структурі яких присутні елементи рослин та тварин.

В етнолінгвістичних розвідках В. В. Жайворонка наголошено, що дискурсивне вживання мови підтримує систему етнокультурних цінностей, зв'язок поколінь, живить народну пам'ять, стимулює розвиток національного дискурсу на всіх напрямках його становлення та поступу. Водночас воно зміцнює магічну силу слова – і тоді, коли слово лікує, наводить чи знімає чари, уроки, вгадує долю, зв'язує з духами померлих предків, і тоді, коли слово вчить, проповідує ту чи ту віру, супроводжує обрядові чи ритуальні дієства або й просто орнаментує мову, бо „так кажуть” [25, с. 48]. Тим самим мова так чи так відбиває етнокультурні, народно-психологічні й міфологічні уявлення й переживання, тобто менталітет етносу як національну специфіку людського світосприйняття. Отже, етнолінгвістичний аспект наукових студій передбачає вивчення наслідків впливу на мовну структуру міфології, психології, звичаїв, побуту, вірувань, обрядів.

І звісно існують складні динамічні взаємозв'язки між структурами життєдіяльності народу, його ментальним досвідом та семантичною й смисловою конфігурацією вербальних структур. У цьому вимірі різні мовні системи є не лише „різними системами лінгвального кодування, але й різними системами „сегментування” та осмислювання світу” [26, с. 11]. Ілюструючи це положення

прикладом з чукотської мови, Р. Я. Кісь наголошує, що чукотські слова – це не тільки нові етикетки до давно відомих об'єктів, а й нічим не замінний у цьому етнолокальному середовищі інструмент членування, своєрідного тлумачення довколишнього світу в його взаємодії з практичною життєдіяльністю людини.

Сучасна лінгвістика має багаті традиції вивчення мовних явищ, розкриваючи різнопланові зв'язки між ними, а мова - це інструмент культури.

Як наголошує О. О. Селіванова, дослідження ареальних зон в аспекті мовних і культурних контактів, застосування діалектного матеріалу до аналізу етнокультурних реалій, міфів, способів категоризації та концептуалізації світу є вагомими для етнолінгвістики. Мовна репрезентація етносвідомості й культури народу не обмежена лексико-фразеологічною та граматичною підсистемами мови, а залучає текстові знаки широкого спектру й численні дискурсивні практики, оскільки культурна інформація пронизує не лише традиційні фольклорні тексти, а й різні за типом і сферою спілкування мовленнєві продукти. Перспективним у цьому плані є комунікативно-прагматичний аспект мовленнєвої діяльності народу, представлений в особливостях організації комунікативної ситуації, дискурсивних стратегіях, паравербальних засобах, правилах і нормах спілкування, що відтворюють етнокультурну специфіку в будові повідомлень [27, с. 254–255].

Ареальну фразеологію протягом кількох десятиліть розглядають у якісно новій проекції: фокус дослідницької уваги закономірно зміщено з центру на проблемну периферію й закріплено на перетині сфер наукового знання. Саме це й зумовлює актуальність суміжних наукових дисциплін: етнолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики. Зараз вивчення фразеології неможливе в ізольованому, чисто лінгвістичному вигляді, без активного залучення відомостей про мотивацію й походження тієї чи тієї одиниці, без аналізу особливостей когнітивних процесів, що лежать в основі утворення вторинних номінацій, без урахування контекстуальних, дискурсивних особливостей функціонування, без виявлення культурної конотації та культурної ролі фразеологізму для визначення етнокультурної спільності.

За останні роки жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги мовознавців, як фразеологія. Якщо у 50-ті роки про неї писали, що вона ще перебуває у стані «прихованого» розвитку, то зараз можна сказати, що фразеологія по праву зайняла місце самостійної лінгвістичної науки. Становленню фразеології як галузі лінгвістики сприяло здійснене у працях таких мовознавців як М. В. Ломоносова, Ф. І. Буслаєва, О. О. Потебні, І. І. Срезневського, П. Ф. Фортунатова, О. О. Шахматова ґрунтовне дослідження синтаксичної природи словосполучень, а також висвітлення стилістико-семантичних особливостей стійких комплексів слів [51, с. 21].

У лінгвістиці відомі понад 20 визначень фразеологічної одиниці, але жодне з них не знайшло загального визнання. Деякі мовознавці справедливо вважають, що визначення фразеологічної одиниці таке ж складне, як і визначення слова. Ця складність полягає насамперед у тому, що і для слова, і для фразеологізму важко встановити спільні риси, які можна було б віднести до кожного з них без винятку.

Фразеологізми розглядаються як семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від схожих до нього за формою синтаксичних структур (висловів чи речень), не виникає в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді неподільної та цілісної конструкції. Фразеологізми – це усталені вирази, значення яких не дорівнює сумі значень їх компонентів.

Як самостійна мовна одиниця, фразеологізм характеризується відповідними диференційними ознаками. Такими ознаками для фразеологічних одиниць є:

1) фразеологічне значення; 2) компонентний склад; 3) граматичні категорії [50, с. 80]. Визначення диференційних ознак ФО дає підстави встановити обсяг предмета фразеології, а також дозволяє розглядати фразеологізми як окремі самостійні одиниці мови, відмінні від слова, словосполучення і речення, а разом з тим і як такі, що мають з останніми багато спільного.

На думку Л. П. Сміта, експресивність, притаманна фразеологізмам, відіграє в мовленні не останню роль: «ідіоми особливо потрібні в емоційному, схвильованому мовленні: образність та метафоричність надають їм виразності, енергії».

Англійський фразеолог також додає: «вони [ідіоми] виконують необхідну функцію в мові. Ця функція полягає... в тому, щоб повернути поняття від чистої абстракції до відчуттів, що їх породили, знову втілити їх в зорових образах і перш за все в динамічних відчуттях людського тіла» [52, с. 162].

За походженням фразеологізми можна розділити на чотири групи: суто іспанські, міжмовні запозичення, внутрішньомовні запозичення, а також фразеологічні одиниці, запозичені в іншомовній формі.

За допомогою фразеологічних одиниць об'єктам і людям приписуються ознаки, які, в свою чергу, асоціюються із мовною картиною світу, охоплюють цілу дескриптивну ситуацію, виражають оціночне ставлення до неї.

Фразеологізми є одним із способів відображення мовної картини світу. Мовна картина світу формує тип відношення людини до світу, вона визначає норми поведінки людини в світі, визначає її ставлення до світу.

Фразеологізми, в структурі яких присутні елементи рослин та тварин, є однією з численних груп фразеологічного фонду. Такі фразеологізми відображають багатовікові спостереження людини за зовнішнім видом рослин та поведінкою тварин, показують ставлення людей до їх "братів менших" і є тим самим культурно-інформаційним фондом кожної мови [18, 161].

Аналіз фразеологічної концептуалізації світу сприяє поглибленню знань про семантику, синтактику та прагматику мови в цілому, дає змогу виокремити особливості етнічної свідомості, культурних асоціацій та світосприйняття різних народів, оскільки фразеологізми справедливо вважаються одним з найяскравіших проявів національно-культурної специфіки мови. [15, 397].

В українській лінгвістиці цій проблематиці присвячені праці І.О. Голубовської, О.О. Селіванової, В.Д. Ужченка, Л.Г. Скрипник, Г.М. Доброльожі, В.М. Бойка, Б.М. Проценко, Н.Ф. Зайченко, В.І. Мельник, Н.І. Поміркованої.

Фразеологізми, до складу яких входять назви тварин та рослин, викликають значний науковий інтерес не лише у слов'янській лінгвістиці. Так, наприклад,

О.А. Корман, С.Х.Суарес Куадрос, І.Ечеваріа Ісускіса досліджували зооніми на матеріалі іспанської мови.

1.3. Функція фразеологізмів

У різних цивілізаціях та в різні епохи поняття добра і зла, негативного й позитивного осмислюються неоднаково. Представники одного суспільства розцінюють одне й те ж явище індивідуально, хоч існує загальноприйнята точка зору, згідно з якою позитивна чи негативна оцінка входить у структуру значення фразеологічної одиниці [16, 23].

На сучасному етапі розвитку лінгвістики під час опису фразеологізмів з елементами тварин та рослин необхідно відзначити важливість ознак, які формують носії мови.

Дослідження спростовують думку про постійне та незмінне значення знака. Прагматика – це, як відомо, семантика мови в дії, яка покликана вивчати поведінку знаків у реальних процесах комунікації. Значення є процесом, який має свою динаміку. Семантику знака можна уявити як сукупність предметно-логічного, прагматичного та внутрішньо-лінгвістичного аспектів значення.

Основне знакове призначення фразеологізму – виражати емотивно-оцінне відношення до дійсності. «Вершинною» функцією фразеологізму є експресивність. Засобом для її створення слугує конотація.

У конотацію закладені елементи семантичної динаміки, що можуть здійснювати емоційний вплив на реципієнта, пробуджувати в нього те чи те ставлення до об'єкта референції [14, 58].

Коли учасники комунікативного акту, перебуваючи у стані емоційної напруги, зацікавлені в тому, щоб вплинути на поведінку співбесідника, вони надають власному мовленню афективного забарвлення. Зацікавлення викликають емоційно забарвлені слова-характеристики. Які функціонують як компоненти зоонімічних

фразеологізмів. Для правильного використання цих зооморфізмів необхідно відзначити, що в певній ситуації вони мають позитивне чи негативне наповнення і провокують відповідну реакцію партнера.

Справжню історію народу важко створити, якщо не знаєш його історії мови. У мові, зокрема, в її фразеології, знайшли відбиття і події різних суспільних епох. У народному мовленні ще й тепер побутують ті чи інші фразеологічні вирази, що відбивають події давнього минулого.

Фразеологічні звороти є органічним компонентом мовної розповіді письменника. За їх допомогою автор не тільки висловлює свої думки, але й свої почуття, своє ставлення до тих чи інших подій, дійових осіб.

Фразеологічні одиниці представляють найбільш мальовничу й виразну частину словникового складу мови, що відображають звичаї, традиції народу, згадку про його історію, фольклор.

Кожна мова зазнала великих історичних змін, отже за довгий час у мові накопичилися вирази та словосполучення, які виявилися лаконічними та влучними. Сучасні наукові парадигми засвідчують той факт, що фразеологія є невичерпним джерелом поповнення лексичного складу мови. Знання одиниць фразеології полегшує також й розуміння публіцистичних та художніх текстів. Грамотне використання одиниць фразеологізмів робить іноземну мову повнішою і жвавою. За допомогою ідіоматичних виразів інформаційний аспект мови доповнюється інтуїтивним описом нашого світу та життя (І. Е. Анічков).

Фразеологія ставить одним із пріоритетних завдань – створення типів класифікацій фразеологізмів, заснованих на різних принципах. Вона займається питаннями, що стосуються принципів виділення одиниць фразеологізмів, методів їх вивчення, семантизації та класифікації. На основі існуючих методів дослідження в мовознавстві розробляються власне фразеологічні прийоми аналізу й опису (М. М. Копиленко), а саме: 1) метод ідентифікації – встановлення тотожності слів і синтаксичних конструкцій; 2) метод аплікації, що є різновидом методу ідентифікації, метод обмежений у виборі змінних, що встановлює відмінні

структурно-семантичні організації фразеологізмів від поєднань, які утворюються відповідно до регулярних закономірностей вибору й комбінації.

Аналіз останніх теоретичних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить про недостатню розробленість проблеми фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові.

В той же час у загальнотеоретичному ракурсі ґрунтовно та багатоаспектно висвітлено одиниці фразеологізмів з точки зору визначення критеріїв виділення одиниць фразеологізмів, їх рубежів, особливостей, відмінностей, способів використання у стилістиці, видів перекладу, типологію словоскладання (Н. М. Шанський, І. Р. Гальперін, Н. Н. Амосова, О. І. Смирницький, В. В. Виноградов, О. В. Кунін, К. М. Ряшенцев, Н. Ф. Клименко, В. Н. Телія, Л. П. Пастушенко, Л. П. Сміт, Т. Л. Павленко та ін.).

Незважаючи на широту й глибину проблематики фразеології, все ж залишається чимало питань, що потребують уточнення й розв'язання, а відтак тема статті є актуальною, поза всяким сумнівом. Це й зумовило вибір теми статті, метою якої є загальне спрямування сучасних лінгвістичних праць щодо використання фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові та літературі. Можна виділити критерії відмінності фразеологічних одиниць від простих словосполук:

- фразеологічні одиниці володіють ідіоматичністю (зв'язаністю) значення;
- у фразеологічних одиницях відсутня здатність синтаксичного поширення і варіювання компонентів;
- фразеологічні одиниці мають досить вузьке коло вживання граматичних форм компонентів, що входять до їхньої структури.

При дослідженні фразеологічного складу мови треба також ознайомитися з поняттям ідіоми (або одиниці фразеологізму), що представлено в різних лінгвістичних джерелах.

Ахманова О. С. наводить визначення ідіоми і одиниці фразеологізму в Словнику лінгвістичних термінів: “Ідіома: 1. Словосполука, що виявляє в своїй синтаксичній та семантичній будові специфічні і неповторні властивості даної мови. 2. Те ж, що і “фразеологічна одиниця”, “Власне ідіома – одиниця фразеологізму, що

володіє яскраво вираженими стилістичними особливостями, завдяки яким її вживання вносить до мови елемент гри, жарту, нарочитості”. В той час як “одиниця фразеологізму” пояснюється як “словосполука, в якій семантична монолітність (цілісність номінації) є достатньою над структурною нарізністю складових її елементів (виділення ознак предмету підпорядковане його цілісному позначенню), внаслідок чого вона функціонує у складі пропозиції як еквівалент окремого слова” [44, с. 503].

Гальперін І. Р. дає наступне визначення одиниць фразеологізмів: “У кожній мові є сполуки слів, в яких значення цілого домінує над значенням складових частин або значення цілого сполучення не є точним, а інколи і зовсім не виводиться з суми складових частин цього сполучення. Такі сполучення називаються фразеологічними одиницями. Однією з найбільш характерних рис поєднань фразеологізмів є їх стійкість розташування складових частин сполук і семантична єдність всього поєднання. Сполучення фразеологізмів є надбанням мови і входить в лексичний інвентар цієї мови. Вони використовуються в мові як готові одиниці мови та відтворюються у даній мові” [45].

Розглядаючи таке явище, як фразеологічна одиниця і враховуючи таку її семантичну особливість, як образність, ми можемо зіставити її з таким стилістичним прийомом, як метафора. Метафора є продуктом природного розвитку мови, сформованим в ході соціальної практики людини відповідно до її потреб.

До малодосліджених питань відноситься процес формування метафоричних фразеологічних одиниць.

Природа фразеологічних одиниць полягає в тому, що з часом деякі вирази в мові набувають додаткового, ситуативного значення під впливом політичних, соціально- побутових й інших суспільних явищ. Новий контекст надає сталим виразом нового значення. Причому, вираз може повністю втратити своє первинне значення. Отже, фразеологічна одиниця стає різновидом вторинної номінації. Таким чином народжуються одиниці мови, що мають особливий статус у мовній системі: з одного боку, фразеологічні одиниці не є еквівалентами слів, оскільки не володіють повним оформленням; з іншого боку, елементи фразеологічних сполук настільки

зв'язані між собою семантично, що це дозволяє вносити їх до тлумачних словників як окремих самостійних одиниць мови. Зважаючи на таку властивість фразеологічних одиниць, як образність, можна порівняти їх з таким явищем в мові, як метафора. Дане порівняння проводиться на підставі того, що і фразеологічні одиниці, і метафора утворилися за допомогою єдиного способу – вторинної лексичної номінації.

Таким чином, і фразеологічні одиниці, і метафора є ефективними стилістичними прийомами.

Зміст поняття “метафори”, так само, як і поняття “фразеологічна одиниця”, можна розкрити таким чином: метафора і фразеологічна одиниця – різновиди вторинної лексичної номінації, при яких значення виробляються на підставі зіставлення двох понять за загальною ознакою, виникнення якої обумовлюється єдністю процесів, що здійснюються в свідомості людини.

Фразеологічна одиниця, як і метафора, є ефективним стилістичним прийомом. Вона вживається в різних сферах мови, але найчастіше зустрічається в повсякденній, побутовій мові людини.

Єство мовної номінації (первинної і вторинної) полягає в здатності мовних знаків втілювати поняття. Таким чином, поняття матеріалізоване в лексичі, віддзеркалює поняття за допомогою слова і є первинною номінацією. Наступний етап – вторинна номінація, при якій вже функціонуюча мовна форма переноситься на нове поняття, яке, як правило, вже має своє первинне вираження.

Отже, в процесі вторинної номінації завжди має місце взаємодія чотирьох компонентів: дійсність – понятійно-мовна форма її віддзеркалення – значення мовної форми, що переосмислюється – мовна форма її вторинної функції [46].

Академіку В. В. Виноградову належить класифікація фразеологізмів з точки зору семантичної схожості їх компонентів. Відомо, що фразеологізми з'являються в результаті вільного поєднання слів, яке використовується в переносному значенні. Поступове таке значення відходить на задній план, і поєднання стає стійким. Залежно від того, наскільки сильним є переносне значення компонентів

фразеологізму, вчений розподіляє їх на три типи [47]: 1) фразеологічні зрощення; 2) фразеологічні єдності; 3) фразеологічні сполуки.

Мова художньої літератури з лінгвістичного погляду становить органічну єдність широкого спектру взаємодіючих виражальних засобів, серед яких помітне місце належить фразеологічним одиницям. Постійною ознакою переважної більшості фразеологізмів художньої історичної прози є художня образність, експресивність, метафоричність, емоційне забарвлення. Фразеологічні звороти надають мові виразності, динамічної тональності, національної самобутності. Вони відбивають народну мудрість, досвід, моральні й естетичні погляди, образно відтворюють різні сторони життя людства: суспільну дійсність і складне духовне життя.

Аналізуючи експресивні явища української літературної мови, слід мати на увазі, що фразеологічними одиницями є „прийняті суспільством на певному етапі його історичного розвитку й усвідомлювані ним як правильні та зразкові, придатні для комунікації вислови, які характеризуються структурною та функціональною усталеністю, традиційністю, кодифікованістю (тобто фіксованістю у словниках), а також узгодженістю компонентів з лексичними, фонетичними, словотвірними та граматичними нормами літературної мови” [31, с. 22]. Стилістично задане відхилення від фразеологічної норми – один із засобів художнього мовлення. Для позначення цього типу стилістичної актуалізації фразеологізмів найчастіше використовують термін „трансформація”. Суть цього стилістичного засобу полягає в цілеспрямованому оновленні семантики, модифікації структури традиційних ФО. Внаслідок трансформації „значною мірою руйнується структурно-семантична монолітність тої чи іншої одиниці і створюється якісно новий її варіант” [32, с. 20].

Трансформації фразеологізмів випливають з прагнення письменника поєднати, злити воедино з контекстом загальновідомий вираз, уточнити чи деталізувати значення фразеологічної одиниці у зв'язку з конкретною ситуацією художнього твору.

Використання мовних засобів підпорядковане розкриттю ідейних та естетичних настанов митця. Мовна картина світу художника слова є вербальним

відображенням світовідчуття письменника, його ціннісних орієнтирів. Поряд із проблемами дослідження композиції, прийомів метафоризації художніх творів висвітлення проблеми функціонування фразеологічних одиниць теж наближає дослідника до розуміння індивідуального стилю письменника.

Саме через призму авторського художньо-образного світобачення виступають фразеологізми в художніх текстах. Вони є органічним елементом у мові творів. Стійкі звороти – активний образотворчий чинник авторської оповіді. Через них письменник передає ставлення до зображуваних подій, акцентує смислову та стильову позиції мовних засобів. За допомогою фразеологізмів краще розкриваються читачеві внутрішній світ, настрої, світогляд персонажів тощо.

Стилістичне використання фразеологізмів письменниками – творчий процес. Фразеологізми в художніх текстах – одне з невичерпних джерел посилення експресивності, поглиблення логізації викладу, тому вони набувають особливої естетичної значущості.

Під стилістично забарвленими фразеологізмами В.Д. Ужченко розуміє, по-перше, стильову приналежність фразеологізму, закріплення за певними сферами мовленнєвого спілкування; по-друге, стилістично забарвленими називаються і фразеологічні одиниці, що перебувають за межами літературної мови, наприклад, просторічні. Стилістичне забарвлення фразеологізму найтісніше пов'язане з експресивністю, емоційністю. Крім того, автор зазначає, що фразеологізми виконують найрізноманітніші стилістичні функції: „Стилістична функція фразеологічних одиниць постає однією з основних кваліфікаційних ознак фразеологічних одиниць” [33, с. 96].

Фразеологія, особливо розмовна (просторічна), – невичерпне джерело створення гумористичних і сатиричних ефектів. Фразеологічний матеріал гумористичного і сатиричного зображення може відбивати події, сцени, характеристики персонажів, їх мовлення, зовнішність тощо. Мовна палітра творів А. Каценка такими ФО досить майстерно інкрустована. Наприклад, для сатиричної характеристики жида Лейби, викриття його грошолобства, жадібності до наживи,

користолюбства письменник добирає влучні вислови: „– Та що робити! Жид він як жид – за гроші й у пригоді стане, за гроші й батька рідного продасть!” [34, с. 232].

Прийомів стилістичного використання фразеологізмів багато.

Найпоширенішими у мовній практиці письменника є такі два різновиди:

- 1) прийоми, пов'язані зі зміною компонентного складу ФО;
- 2) прийоми, пов'язані із загальним образом ФО.

Перша група включає в себе:

а) розширення компонентного складу ФО. „Коли якийсь слово фразеологічного оточення граматично виправдане, конструктивно необхідне, воно просто створює умови вживання звороту й стилістично не значуще” [33, с. 96]. Наприклад: „Та коли б за моїх часів був такий кошовий отаман і така старшина, як усе у вас, так ми нагодували б їхнім тілом у Дніпрі раків, а обрали б таких отаманів, що вміли б стати за козацьку волю й честь!” [34, с. 457]. Вираз „раків годувати” у такій переробці вимагає уточнення (чим?) – їхнім тілом, тобто не самі втопилися б, а втопили б: „у Дніпрі” – компонент, який „прив'язує” весь фразеологізм до певної місцевості. „Не покидайте нас на поталу катам” [34, с. 487]. Фразеологізм „покидати (віддавати) на поталу” – ставити в умову приниження, зневаги, знущання поповнюється компонентами: заперечною часткою не та іменником „катам”,

що уточнює фразеологізм – „поставити в умови приниження, зневаги, знущання катами”;

б) скорочення компонентного складу ФО. У пошуках мовленнєвої експресії автор вдається і до зміни синтаксичної структури фразеологізмів. Найчастіше використовується прийом редукції, який полягає у видаленні деяких слів-компонентів фразеологізму, внаслідок чого фразеологічна одиниця стає компактною, лаконічною, а отже, і стилістично виразнішою. Здебільшого це усічені ФО. Наприклад: „Ось зараз я понесу твою голову на гостряку своєї шаблі. – Не кажи, ляше, гоп...” [34, с. 412] – (обірване, усічене речення); „Правду кажуть: гора з горою... хе-хе-хе!” [34, с. 207].

Функційна доцільність використання народної фразеології зумовлена тим, що автор створює відповідний колорит, фразеологізми служать засобом стилізації під усну розповідь, дають мовну характеристику героям.

Виходячи з викладеного вище матеріалу, можемо зробити висновок, що за допомогою використання джерел фразеології письменник А. Кащенко оживив усне народне мовлення, ввів його у сучасну літературу як украй необхідний чинник у створенні національного характеру, відкривши перед читачем скарби фразеологічних надр української мови.

Отже, фразеологізми у мові творів А. Кащенко виконують такі функції: експресивну, оцінну, функцію посилення висловлюваного, функцію диференціації, функцію мовної характеристики персонажа. Найпоширеніша функція посилення висловлюваного (висхідна градація).

Автор використовує фразеологізми в цілісній і трансформованій формах. Найпоширеніший спосіб трансформації – заміна компонентного складу фразеологізму іншим словом. Також досить поширеним є прийом стилістичного використання фразеологізмів, пов'язаний зі збереженням загального образу звороту, коли передається тільки ідея, його внутрішня форма.

У багатогранній палітрі історичних творів А. Кащенко фразеологічні одиниці мають різну стилістичну вагу. Переважають у творчості митця стійкі сполуки, насичені виразними експресивно-оцінними значеннями, через що контекст окремого речення, періоду набуває експресивного фону. Мова йде, перш за все, про розмовно-побутові та книжні ФО. Перші дотепно характеризують персонажів творів письменника. Фраземи книжного стилю митець використовує для створення урочистості, піднесеності мовлення.

У художній творчості А. Кащенко індивідуально-авторські варіанти ФО (заміна компонента фразеологізму іншим словом чи словосполученням) розраховані, насамперед, на стилістичний ефект. Модифікація ФО досягається шляхом поширення їх додатковими компонентами, внаслідок чого відбувається їх актуалізація, що пов'язана з якою-небудь конкретною ситуацією.

А. Кащенко, як і його попередники, значно розширив і збагатив фразеологічні можливості української літературної мови не тільки за рахунок живої народної мови, а й власною мовно-художньою практикою.

Образність, емоційно-експресивна наснаженість, виразний оцінний компонент є ознакою фразеологічних одиниць прикметникового типу. У художньому мовленні, зокрема у мові творів різних жанрів Володимира Винниченка, такі одиниці виступають тоді, коли необхідно не просто назвати певну психічну, фізичну ознаку людини чи рису її поведінки, а й дати їм точну, емоційно та експресивно наснажену характеристику, висловити ставлення до об'єкта. За допомогою ФО прикметникового типу письменник передає найтонші відтінки стану персонажа, його реакції на зовнішні подразники, події, явища життя, які можуть відбиватися на поведінці, зовнішності особи, що і засвідчують фразеологізми, наприклад: народився в сорочці – дуже щасливий; очей не можна відвести – дуже гарний, привабливий; ноги не тримають [Сон.: 45] – дуже втомлений, схвильований; не всі вдома [Сон.: 284] – хто-небудь дурний, недоумкуватий; гострий на язик [Покл.: 36] – дотепний, здатний влучно й гарно говорити; як дві краплі води – дуже схожі між собою та ін.

Серед інших загальномовних ФО такі одиниці аналізувала у своїй роботі Л. Щербачук. Л. Науменко, досліджуючи мову ранньої прози Володимира Винниченка, розглядала й особливості функціонування фразеологічних одиниць різного типу, проте об'єктом аналізу ФО усієї різножанрової творчої спадщини письменника ще не були. Наша стаття продовжує дослідження автора груп фразеологізмів, співвідносних з частинами мови. Частковість, неповнота опрацювання різноманітного за формою, семантико-стилістичними, лексико-граматичними ознаками багатого фразеологічного матеріалу мови художніх творів В.К. Винниченка визначили мету роботи: проаналізувати особливості функціонування ФО прикметникового типу в художньому тексті (на матеріалі творів В. Винниченка). Мета передбачає вирішення наступних завдань: із усього загалу ФО виокремити одиниці, що співвідносяться з прикметниками; визначити семантичні

групи; проаналізувати особливості їх функціонування в художніх творах різних жанрів.

Про стан персонажа можуть свідчити очі, вираз обличчя, стан організму, наприклад: очі блищать [Вес.: 283], розширені очі у когось [Сл., 89\7: 95]: "Вона хитнула головою. Очі з-під хустки блищали жовто-синім блиском і були поширені, дико-напружені "[Вес.: 283] – хто-небудь веселий, радісний, збуджений"; вигляд виражає певні почуття.

На схвильованість, розгубленість, душевне збентеження може вказувати і поведінка персонажа, не виражена мімікою чи жестами. При цьому автор найчастіше використовує компаративні конструкції, компонентний склад яких підкреслює нетиповість, відмінність вчинків і дій персонажа порівняно зі звичайним станом: а) не при собі, ніби не свій; сам не свій – дуже зніяковілий, приголомшений чим-небудь; б) як у саду; як у тумані, – невірноважений у своїх діях та вчинках, позбавлений можливості ясно мислити, розуміти та сприймати дійсність; в) як неприкаяний, не до жартів [Нов. зап.: 189] – хтось засмучений, у поганому настрої чи у стані душевного розладу; ні живі ні мертві [Кр.: 391] – дуже налякані, приголомшені, заціпенілі; г) збитий з пантелику – збентежений, розгублений;

Прикметникові фразеологічні одиниці образно, виразно, емоційно позначають фізичні та вікові особливості людини, передають певні якості (позитивні чи негативні), риси характеру через інші ознаки, властиві істотам, відношення до предметів і явищ дійсності.

1. Фізичні якості.

Врода: очей не можна відвести, обділила красою природа: "Срібний. А як ви такі гарні та милі, що од

вас і очей не можна відвести, так що ж мені робить." – хтось дуже гарний, вродливий; "Остап....ці казочки придумали дівчата, яких обділила красою природа." (Пор.: доля обділила).

Сила, міць: бугая може звалити, кам'яне здоров'я, здорова духом і тілом, нема куди сил дівати [Сон.: 509]: "Сам. Автон. Ах, Сидоре Марковичу!...Думаєте, як у вас кам'яне здоров'я, так і у всіх...", хтось має дуже хороше здоров'я. "Антонович... Цей

же гімнастик, – студент, значить, – бугая може звали-ти, не то, що такого хирлявого, як Євген Михайлович." – хтось дуже міцний, дужий.

Вік: кості молоді; під стіл пішки ходила; недавно з яйця вилупився: "Д. Палькарась... Не плач, дівчино... Іди та танцюй, поки кості молоді"; " Остап сміється. Ох, моя мишко! Ти ще під стіл пішки ходила, як я це саме говорив."; "Мартин. Товарищ, що крикнув "трусость", видно недавно з яйця вилупився – сміх – бо не зна, що таке "трусость", а що таке розум."

Хтось щасливий, безтурботний: не знає лиха, народився в сорочці; бога за бороду піймав."[Кр.: 387].: "Довбань...Уговорить її треба...Вона дурна впирається, бо ще не знає лиха."; " Андр. Матв... Але уявіть собі, яка удача: трохи-трохи не попав під автомобіль... Я вам говорю, панове: я народився в сорочці; "Ні, він не буде сиді-ти, він бога за бороду спіймав [Кр.: 387]

Розумові здібності. ФО цієї семантичної групи умовно можна розподілити на дві групи за антонімічною ознакою наявності\відсутності розумових здібностей з погляду мовця. При цьому кількісно переважають фразеологічні одиниці другої групи: вони яскраві за внутрішнім образом, виражають ставлення мовця: мавпи не вигадас [Кр., 200]; зор з неба не схопить; без розуму [Сл., 89\6: 114]; не всі вдома [Сон.: 284]; не при своєму розумі [Сл., 89\6: 53]; дурний піп хрестив: "Ївга... Іди... Він йому повірить! Дурний ти, і дурний піп хрестив."; " Хоча він мавпи не вигадас, але все-таки симпатичний простий хлопець." [Кр.: 200] (Пор.: колеса не вигадас); "Товариші говорили: "Модест Микульський зор з неба не схопить, але дайте йому зорю, вона буде в його цінніша, ніж в ломбарді". Протилежними за значенням до них виступають ФО з розумом; не жменею кашу їсть[Кр., 262]: "Він тоже не жменею кашу їсть..." [Кр., 262]

Фізичний стан: [ноги] як чужі; ноги й руки м'якнуть [Сон.: 415]; ноги тремтять, підгинаються [Сон.: 357]; ноги не тримають [Сон.: 45]; руки й ноги стали важкі; не чув ніг – хто-небудь утомлений, безсилий; лице горить вогнем [Вес.\94: 283] – хтось дуже червоний.

Фразеологічні одиниці рука тверда, ноги тверді [Сон.: 150] антонімічні до попередніх: хто-небудь рішучий, впевнений у своїх діях.

Широкого узагальнення при описі стану людини надають ФО із компонентами серце, душа: на серці легше, з покійним серцем – хто-небудь спокійний, впевнений.

Компонентами фразеологізмів для позначення фізичного, емоційного стану персонажів часто виступають назви частин тіла або внутрішніх органів людини. Такого типу фразеологічні одиниці використовує автор, оскільки вони дозволяють повно, виразно передати психічний, фізичний стан персонажа, не вдаючись до широких описів.

2. Риси характеру, набуті властивості.

Ця група прикметникових фразеологізмів значно більша за кількістю, розмаїттям семантичних відтінків у

межах однієї підгрупи.

Дотепний: гострий на язик [Покл.: 36]; за словом в кишеню не лізе; сміливий на язик: " Хоч ти, дівко, й

гостра на язик, а все-таки дурна." [Кр.:274], " Така, часом, дотепна, гостра на язик, така фарбиста." [Покл.: 36] – здатний дотепно, влучно говорити [4: 192]. Письменник використовує поряд дві ФО із одним значенням для підсилення мовної експресії висловлювання, для увиразнення характеристики: "Він, само собою, за словом чи лайкою в кишеню не лізе й відповідає їм такими "жартами", від яких навіть ці сміливі на язик і не дуже соромливі молодиці верещать від сорому й одпльовуються." – коли ФО сміливі на язик – сміливі щодо висловлення своїх думок підсилює, конкретизує значення першого за словом чи лайкою в кишеню не лізе – бути дотепним і метким у розмові.

Мовчазний, небалакучий: язика немає; скупий на слова; лишнього слова не почувеш: " Господи! У нього язика немає. Ви чуєте, що я питаю?" – хтось мовчазний, втратив здатність говорити. "Запечатаним його прозвали ...і через те, що надміру мало балакав. Це була страшенно скупа на слова людина. Здавалось, мову свою він цінував на вагу золота." – який не любить багато говорити, небагатослівний, небалакучий. У поданому реченні цю ознаку людини підсилює ще й фразеологізм на вагу золота – надзвичайно цінний, який коштує дуже дорого.

Хитрий: лисицею підбитий [Кр.: 381] – хтось дуже хитрий: "От добра людина! Жаль тільки, що трохи лисицею підбитий." [Кр.: 381] (Слід зауважити, що Словник подає лише варіант підшитий лисом, хоча підшитий і підбитий – слова-синоніми, а дана ФО функціонує у живому народному мовленні в обох лексичних варіантах).

Вправний, меткий. Фразеологізми цього ряду близькі за значенням до "хитрий", але відрізняються певною утилітарністю спрямування (хитрість, спрямована на здобуття цінностей): Гордий...От ви, іменно, за гріш пятаків хочете купити. За одну красу – і чесність, і всі геройські якості купити..."; "Він тоже не жменю кашу їсть... Тихенький собі, а спідтишка мішки рве." [Кр.: 262] – хтось вправний, меткий, може діяти з вигодою для себе.

Впертий, жорсткий: м'який, як віск на морозі [Кр.: 73], упертий, як бик [Кр.: 622]: "Та йди, не бійсь, я м'який, як віск на морозі." [Кр., 73] – жорсткий, непоступливий. Словник подає ФО як віск [жовтий] – дуже жовтий, хоча у контексті набуває іншого значення, переосмислюються й інші якості воску у ФО.

Жорсткий: немає серця; серця вколупнуть не можна; механічний апарат замість серця. "Та годі, Дудко! – скрикнув Шабатуров.– Що, в тебе серця немає?" [Бор.: 101]; "Зінько... З фанатиками, з людьми, у яких замість серця якийсь механічний апарат.". Основним семантичним компонентом виступає слово серце, відсутність якого і визначає стиль поведінки людини.

Добрий: і мухи не вб'є [Бор.: 21]; комашки не зачепить; не злого серця. Як бачимо, письменник у творах використовує фразеологізми із цим значенням, в основі яких лежить образ "людина добра, якщо вона не здатна знищити найменшої комашки" або "людина добра, якщо у неї є серце": "... Штунда! Мальованець, одно слово! Він і мухи не вб'є, а то... "Статую"! Сказав!... [Бор.: 21]; "Нат. Павл. Дитиночко! Ти ж такий хороший, чулий, ти ж комашки не розчавиш без потреби!..".

Рішучий, охочий: не від того; готов униз головою [Меф.: 3, 85]; готовий на смерть [Сон.: 263]; готовий на все [Сон.: 295]: "Хто ви? – Ваш вірний слуга, готовий за вас і за ваші ідеї на смерть." [Сон.: 263]; "Треба людей рішучих, одважних, озброєних, згодних на все." [Сон.: 295] – рішучих, які не рахуються ні з чим, не зважають на перешкоди. Значення підсилюється в оточенні лексичних синонімів до

даного фразеологізму. Значно менший ступінь вираження мовної експресії у ФО не від того – згодний (з чим-небудь), охочий до чого-небудь: "Прокопенкова... Ви туди не хочете?... Гордий. Я не хочу, але от ви, здається, не від того".

Зрадливий, безпринципний, безсовісний: совість не ночувала; за копійку душу продасть; легка совість [Кр.: 598]; не признає нічого святого [Бор.: 56]; продасть і купить [Кр.: 626]: "Мішель. ...Складаю на вашу душу, якщо постраждає прислуга. Вона, розуміється, візьметься. Нарід такий, що за копійку душу свою продасть" – зрадливий; " В цій пісні оповідалось, що в Захарчука легка совість і важка кишеня, в які уже не поміщались громадські гроші." [Кр.: 598] – безпринципний, який легко нехтує засадами моралі. Особливого звучання надає даному висловлюванню поєднання антонімів легкий – важкий: автор підкреслює взаємозалежність реалій, виражених за допомогою фразеологічних одиниць.

Гордовитий, особливий, визначний: знає собі ціну, бога за бороду спіймав [Кр.: 387]: "Кругла кепка надає мені вигляд пролетарія, який знає собі ціну й не дозволяє наступати собі на ноги; " Ні, він не буде сидіти, він бога за бороду спіймав" [Кр.: 387].

Байдужий: й за вухом не свербить [Кр.: 369]: "Побили йому яконовію, спалили скирти, а йому те й за вухом не свербить" [Кр.: 369] – не турбується ні про що.

Частина прикметникових фразеологізмів позначає не певну рису характеру чи поведінки, а людину в цілому у позитивному і негативному плані, за ознакою "хороший-поганий":

1. ФО, які характеризують людину у підкреслено позитивному плані: пошукати такої; золоте серце; чудесне серце; чисте серце; нічого собі [Покл., Б.\5: 54]: "Краля.. [до Гані] Чого дивишся? Думаєш, поганша за тебе була? А! Ти такої ще пошукай, як я була." – хтось надзвичайний, дуже рідкісний (зокрема за зовнішністю) [4: 686]; "[Леся]... Або ж мені здається, що я нічого собі жінка й що мене обожнювати треба." [Покл., Б.\5: 54] – непогана, пристойна, досить добра, така, як треба.

Фразеологізми золоте (чудесне) серце; чисте серце вживаються на позначення позитивних рис людини: правдивості, відвертості, доброзичливості, сердечності і

т.ін: "Андр. Карп. А це, тату, мій компаньйон...Він на вид трошки хмурий, а серце чудесне...".

2. ФО, які характеризують людину переважно з іронією, вдавано позитивно: святі та божі [Сл. 89\7: 100] (тихі та божі); сяйво над головою видно [Меф., Пр.89\4: 18]: " Петро... А ясно все, га?.. Тіточка її. Тиха та божа..."; " Знаємо ми цих святих і божих." [Покл., Б.\4: 70] – удавано тихий та добрий; нещирий, лукавий. Цей фразеологізм фіксуємо у п'єсах, романах; він має високий ступінь вираження експресії, що відчував майстерний, тонкий оповідач В. Винниченко.

3. ФО із загальним значенням "поганий, недоречний, який не відповідає певним критеріям поведінки, рівню здібностей і т. ін.": ні богові свічка, ні чортові люлька [Кр.: 270]; не вартий доброго слова [Покл., Б.\4: 27]; в підметки не годиться [Бор.: 61]; не на висоті [Нов. зап.: 2, 20]; гірше нікуди: "[Леся] Вважає себе за такого поганого, що не вартий доброго слова навіть найпоганішої людини." [Покл., Б.\4: 27] – дуже поганий. "Та нату- ра в один бік тягне, а люди в другий, та й виходить – ні богові свічка, ні чортові люлька" [Кр.: 270] – щось не- відповідне, недоречне. "[Шабатуров] Бреше, бо у мене був знайомий студент, дак капітан йому в підметки не годиться. О!" [Бор.: 61] – нижчий за когось, не вартий когось [4: 178]. " Що це ви попередили атентат на мене, свідчить, що начальник охорони, ваш попередник, виявив себе не на висоті своєї місії" [Нов. зап.: 2, 20] – не- відповідний найсуворішим, найвищим вимогам, поганий [4: 105]. "Калістрат... Ну, й паршивий, наївний народ! Такий уже наївний, що гірше нікуди" – дуже наївний.

Не лише фізичні, психічні особливості, риси характеру виражав письменник через ФО прикметникового типу, а й соціальні, майнові, суспільні ознаки людей. У мові художніх творів В. Винниченка таких одиниць небагато, проте у них, як у фразеологічній системі мови взагалі, відображається ставлення народу до реалій громадського життя, виражаються певні ціннісні категорії.

Майнові ознаки виявляються через протиставлення "бідний-багатий": "Панас... Антось?... "Хороший"! Жирує, стерво, не зна, куди гроші дівать..."; "Півтори кози на припоні, у запічку квочка на трьох бовтунах, сама взута, аж п'ятами світить... Ще тобі не хозяйка?" [Кр.:255].

Суспільні ознаки узагальнено характеризують належність людини до певної соціальної групи за протиставленням "свій-чужий": "Така вся опукло гарна, чужа, наче з іншого світу, вона тут, у цій обстановці." [Сон.: 155]; "Другий, мсьє Кіндорат Сліпошук, теж був нічогенький хлопець, але вже не тої талії, ні." [Нов.зап.: 21]; "Степ. Макс.... Не хоче пошукати собі жінку з свого кола, не треба."; "Ви всі одні чорти! Ти наймав нас, ти й давай!" [Кр.: 87].

Фразеологізми цієї семантичної групи різні за стильовою і стилістичною спрямованістю: притаманні мові персонажів ФО виразніші, образніші; здебільшого співвідносні з розмовно-побутовим та народно-поетичним мовленням. ФО мови автора, внутрішніх монологів, відступів тяжіють до міжстильових одиниць, більш нейтральні за ступенем вираження мовної експресії, оцінки.

Для увиразнення характеристик, передачі ознак явищ дійсності, предметів, вражень від певних об'єктів В. Винниченко також використовує ад'єктивні фразеологізми у художніх творах різних жанрів, хоча фіксуємо такі одиниці значно рідше, ніж для характеристик людей. Одна і та ж одиниця може виступати для передачі особливостей різних реалій, дій, побутових предметів, наприклад, фразеологізм перший сорт – найкращий, найвищої якості: "Граємо, Таню!... Картюж – перший сорт..."; "Гнат...Ну, й годі! Барикада – перший сорт!"; "Я, знаєте, підібрав тоді трубку – перший сорт." [Кр.: 99].

На позначення якості рідини виступає ФО [чистий] як сльоза – дуже, надзвичайно чистий [4: 830]: "Чиста, як сльоза [горілка]." [Сл., 89\7: 85]; "Новоприбулий чолов'яга... налив по вінця "чистої, як сльоза..." [Сл., 89\7: 85].

Для характеристики побутових речей виступає фразеологізм як лялечки – щось дуже гарне, привабливе, чепурне: черевички як лялечки, валізки як лялечки.

Один і той же ад'єктивний фразеологізм може виступати на позначення істоти та неістоти, набуваючи при цьому певних відтінків у значенні, порівняємо: а) "Сталинський... Але я люблю такі хвилини, з перчиком – дво-значні. "Гаврило іронічно всміхався, худий деколи додавав свого гострого і "з перцем" слова." [Кр.: 62] – запальні, дотепні. б) "Невже представлялась, розпутна панійка, тим устиляючи собі доріжку до революціонерських сердець, які їй здавалися

пікантними, з перчиком, з святістю." – запальні, гарячі, дотепні, оригінальні. Коли Словник подає ФО з живчиком [та] перчиком – запальний, гарячий, відважний, гострий на язик.

На позначення стилю життя у п'єсі "Щаблі життя" повторюється ФО з лексичними варіантами поставити на панську ногу – на найвищий рівень – з певною стилістичною метою (для протиставлення стилю панського і селянського життя): "Марк злісно. А ти ж на благородну ногу хотіла поставити? Га? А що поставила?... От тепер маєш. Поставила на панську ногу. Атож.". При цьому у контексті фразеологізм набуває цілком протилежного, негативного значення: виступає як ознака руйнуючого, деструктивного для родини начала.

Значна частина ФО характеризує явища дійсності у негативному плані або підкреслює невизначеність реакцій мовця на певні реалії: "Цін.Марк... Ех, ви! Їй ваша правда потрібна, як сироті трясця."; "Дядько з батогом... Були й у нас забастовки. Так не до талії вони нам. Мазун. Не до талії?" – зовсім не потрібні, зайві, шкідливі. "Служба тоже не свой брат." [Кр.: 569] – тяжка (пор.: наш брат – подібний, близький думками, переконаннями). " Панас ...борідка. В руки взять нема чого, а як зголив, так які сльози через неї." [Між., 91\2: 21] – поганенька, маленька.

Про літературні твори, їх якість також є висловлювання у художній спадщині В. Винниченка: "Оповідання не з веселих." – дуже сумне. "Він писав такі безнадійно-бездарні речі, що собаки вили від його творів." [Покл.: 41] – дуже нудні, беззмістовні, погані.

Невизначеність, непевність, примарність викликають роздратування, що відбивається і на доборі мовних засобів для ілюстрації цього: "Але стосунки з Гунявим у нього дивні, ...чорт їх розбери." [Покл.: 34] – незрозумілі, невизначені. "...стосунки з цим Свистуном, очевидно, не так собі." [Покл.: 50] – непрості, особливі, незрозумілі оточуючим.

Багатоаспектний характер фразеологічного значення зумовлює широкі можливості творчого використання стійких зворотів у мові художніх творів різних жанрів. Фразеологічні одиниці прикметникового типу здатні не лише виразити певне поняття, а й позначити різноманітні семантичні відтінки: більшу міру вияву

ознаки, ставлення мовця до об'єкта. Володимир Винниченко майстерно використовує загальномовні українські фразеологізми для позначення фізичних якостей людини, розумових здібностей, рис характеру персонажів, не вдаючись до широких описів. Невелика кількість таких ФО виражає соціальні, майнові, суспільні ознаки людей; характеризує предмети побуту. Прикметникові ФО виконують у тексті різноманітні семантико-стилістичні функції (увираження тексту, аксіологічну, концентрації висловлювання, нагнітання мовної експресії, повтору, індивідуалізації мовлення).

Сучасна фразеологія також вивчає специфіку фразеологізмів. Зокрема, фразеологізмами (фразеологічні одиниці) прийнято вважати стійкі формування, які функціонують в системі мови у формі одного слова, оскільки в його основу закладене єдине семантичне значення [48, с. 559–660].

Для фразеологічних одиниць характерними є образність, емоційне та стилістичне забарвлення. В.О.Плотников запропонував 10 ознак, які б визначали ступінь фразеологічності словосполучень. До них він включив такі характеристики як:

- ідіоматичність;
- дослівна неперекладність на інші мови;
- наявність компонентів з утраченим лексичним значенням або із застарілою граматичною формою;
- граматична категоріальність;
- невмотивованість значення;
- незмінність граматичної форми;
- синтаксична немодельованість;
- відсутність варіантності;
- неможливість поставити всередину виразу якесь слово;
- неможливість синтаксичних перетворень [49, с. 292-293].

Отже, можна зробити висновок, що раніше в лінгвістиці не існувало єдиної

думки щодо фразеології як окремої лінгвістичної дисципліни. Проте після детальних досліджень мовознавців, лінгвісти все-таки виокремили фразеологію як окрему науку.

Як стверджує І . В. Корунець, «фразеологічне значення – це інваріант інформації, яка виражається семантично-ускладненими, окремо-оформленими одиницями мови, що не утворюються за структурно-семантичними моделями словосполучень» [5, 140].

З фразеологізмами з елементами тварин та рослин в різних народів пов'язані стійкі асоціації, які проєктуються на людину. Вибір уподібнення людини до тварини здійснюється задля визначення позитивного чи негативного емотивного ефекту.

Образ, створений твариною чи рослиною, впливаючи на асоціативне мислення людини, стимулює відповідну реакцію. У фразеологічній системі іспанської та української мов визначаються та діють елементи, загальні для цих мов з одного боку, й національно-самобутні, специфічні для кожної мови з іншого.

1.4. Стилістичні особливості фразеологічних одиниць

В стилістичних цілях фразеологізми можуть використовуватись як без змін, так і в трансформованому вигляді з іншим значенням та структурною або з новим експресивно-стилістичними засобами.

При використанні в стилістичних цілях фразеологічних зворотах без змін вони виступають в авторському тексті як один із засобів, що робить мову більш різноманітною, виразною, а в мові персонажів – як один із засобів їх мовно-стилістичної характеристики.

В авторському виконанні характерними є випадки варіювання фразеологізмів та їх навколишня трансформація, іронічний ефект завдяки комічному співставленню двох ідіом *ser igual que un asno (torpe, bruto)* та *trabajar fuerte como una burra (laboriosa)*.

Фразеологія є найбільш динамічною підсистемою сучасних літературних мов, зокрема й української, що проявляється у стійкій динаміці фразеологічного складу мови, який постійно поповнюється, оперативно віддзеркалюючи оновлене сприйняття світу, нові оцінки сучасного політичного, культурного, наукового, побутового життя українського суспільства. Спостереження за сучасним публіцистичним узусом переконливо свідчать про те, що мова засобів масової інформації доволі чутливо реагує на події та реалії сьогодення, акумулюючи все насамперед у лексико-фразеологічній системі мови. Унаслідок дії екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників фразеологічний склад мови повсякчас змінюється. Такі зміни мають поступовий, безперервний характер.

Про фразеологію написано незліченну кількість статей, монографій, дисертацій, а цікавість до цього унікального лінгвістичного феномена не вичерпується ні в дослідників, ні в тих, хто просто небайдужий до слова. У розвиток фразеологічної теорії значний внесок зробили В. Виноградов, Б. Ларін, С. Ожегов, О. Бабкін, М. Шанський, В. Архангельський, О. Ахманова, В. Жуков та ін. Надбанням україністики є фразеологічні студії І. Білодіда, Л. Булаховського, Л. Авксентьєва, М. Алефіренка, В. Ващенко, А. Коваль, Л. Коломієць, Л. Паламарчук, О. Пономарева, Л. Скрипник, Г. Удовиченка, В. Ужченка, І. Чередниченка та інших науковців.

Чимало питань про функціональні можливості фразеології, про семантичну і структурну різноманітність її одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів, перебувають і досі в колі наукових інтересів. Провідною тенденцією досліджень з фразеології ви- ступає всезростаюче прагнення вчених з'ясувати питання виникнення низки фразеологізмів, розкрити динаміку їх розвитку, показати історичні зміни та «маршрути» їх руху, уживання в різних стилях літературної мови.

Професор О. Пономарів підкреслює: «Фразеологічні звороти є одним із невичерпних джерел експресивності та поглиблення логізації викладу, тому до них вдаються в красному письменстві і в публіцистиці» [40, 132].

Мета статті – з'ясувати семантичні й функціональні особливості фразеологічних одиниць у мові газетної публіцистики. Для реалізації наміру в

роботі було поставлено завдання: 1) розглянути фразеологічні одиниці та їх основні диференційні ознаки, класифікаційні параметри; 2) визначити ті типи фразеологізмів, які найчастіше вживаються у текстах газети «Україна молода», розкрити їх основні функції; 3) виявити прийоми трансформування фразеологічних одиниць відповідно до їх функціональної орієнтації в газетній публіцистиці.

Об'єктом дослідження є фразеологічна система української мови. Предметом аналізу – семантичні та функціонально-стилістичні параметри фразеологічних одиниць у публіцистичних текстах. Матеріалом дослідження слугували тексти, представлені на сторінках газети «Україна молода» за 2010 р.

«Публіцистичний стиль має дуже широкий діапазон, об'єктом його викладу стають явища всіх ділянок життя людини – від картинок побуту до подій історії та світової політики. Перед публіцистом завжди стоїть потреба пошуку експресії, пошуку оптимальних засобів впливу» [41, 166].

«Виразні семантико-стилістичні якості фразеологізмів, – зауважує В. Ужченко, – їх образність, картинність, жива внутрішня форма – прикрашають мовлення, роблять його невимушеним, соковитим, містким, дотепно-влучним, що й приваблює майстрів художнього слова, журналістів, публіцистів» [42, 250]. У газетних текстах фразеологічні одиниці загострюють увагу читача на певних особливостях, виявляють ставлення автора до описуваного, допомагають логізувати думку [41, 89].

Сучасним українським газетам властивий широкий спектр фразеологічних засобів, різноманітних за семантикою, структурою, граматичними особливостями, походженням, стилістичним потенціалом, орієнтованих на створення чуттєвості в читачів, глибше сприймання ними газетних публікацій.

Фразеологізми є комунікативними складниками мовної системи, яка доволі активно функціонує. Досить часто вони лексично й граматично змінюються, оновлюються або ж з'являються й зовсім інноваційні явища в мовній фразеологічній системі. Фразеологія з її образною семантикою, яскравою виразністю та глибоким моральним змістом аж ніяк не є застиглою сукупністю застарілих слів. Утворення фразеологічних одиниць, їх щоденне використання – це живий і постійний процес,

викликаний самою потребою людського спілкування. Цей процес спирається на якісь значущі ознаки, факти, дії та пов'язує нове найменування з цими ознаками, фактами, предметами, діями.

Аналіз джерел української фразеології дає змогу не тільки засвідчити надзвичайно різноманітні сфери її живлення, міцний зв'язок з історією, культурою і побутом народу, а й простежити за тими явищами, які супроводжують фразеологізацію висловів, за їхні семантичною і граматико-структурною еволюцією.

Лінгвостилістичний аспект дослідження фразеології викликає потребу вироблення стилістичної класифікації фразеологічних одиниць, яка визначає належність їх до того чи того загальномовного стилю, характеризує їх експресивні можливості тощо.

Фразеологізми здавна вважаються однією зі специфічних рис кожної мови. Вони значно виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, показуючи свою належність до кожного з них, а також до сфери усного чи писемного мовлення, мають більш яскраве експресивне чи емоційне забарвлення. Наприклад, про бідну людину – голий як бубон; посваритися – розбити глек; бути неуважним – ловити гав.

Більшість фразем виражають радість і страждання, сміх і сльози, любов і гнів, чесність і обман, працьовитість і лінощі (основні риси, притаманні людині). Проте не всі фразеологічні одиниці містять у собі заряд експресії та емоційної наснаги. Фразеологічні засоби мови як специфічні одиниці використовуються в різних функціональних стилях і, відповідно, мають свої характерні ознаки, тісно пов'язані з виконуваними функціями.

Наприклад, О. Пономарів виокремлює «виразові якості», властиві фразеологізмам: образність, емоційність, оцінність, експресивність. Образність є домінуючою рисою фразеологічних одиниць, становить їх естетичну цінність. «У публіцистиці й художній літературі, – зауважує мовознавець, – фразеологічні звороти використовуються в авторському мовленні, роблячи його різноманітнішим, більш мальовничим, сповненим почуттів, а також у мовленні персонажів як один із засобів їх характеристики» [40, 127].

Сучасний публіцистичний текст – динамічний об’єкт дослідження, який відображає рух мовної системи, а також формує нові тенденції в її розвитку. Публіцистика гостро реагує на зміни в соціальному, політичному, економічному житті суспільства, на прогрес у науково-технічній галузі, в інформаційно-комунікативній сфері, і це знаходить відображення у мові публіцистичних творів, яка наповнена різноманітними мовними одиницями, зокрема і фразеологізмами.

Унікальність фразеологізму полягає в тому, що він може змінюватись, а отже, використовуватись і звучати по-іншому. Цієї властивості потребує сьгоднішній інформаційний простір, який прагне розмаїття і нових форм.

Фразеологічні звороти, прислів’я, приказки і крилаті вислови є обов’язковим стилістичним компонентом мови газет, важливим джерелом експресивно-емоційної насиченості, суттєвим засобом реалізації конструктивно-стильових особливостей газетних публікацій. Вони надають текстам відповідної дієвої сили, сприяють створенню особливої виразності. Фразеологізми допомагають висловлювати відповідну думку емоційніше та яскравіше.

Фразеологізми – це здебільшого своєрідний згусток думки-судження, емоційної наснаги текстів, зокрема й заголовків, і підзаголовків газет. У функціонуванні фразеологічних одиниць у заголовках газетних статей найвиразніше проявляються зображувально-емоційна і зображувально-змалювальна функції. Зображувально-емоційна функція допомагає авторові зобразити свої почуття, ставлення до фактів, подій і викликає відповідні емоції в читачів. Зображувально-змалювальна функція фразеологізмів у мові авторів сприяє наочності у вираженні думок і почуттів, які майстер слова прагне передати у формі образних уявлень.

Крім введення в текст фразеологічних одиниць без зміни семантики і структури, автори досягають сильного стилістичного ефекту шляхом видозміни і перетворення фразеологізму. Є низка прийомів перетворення його компонентного складу.

У сучасних трансформованих фразеологізмах трапляється поширення компонентного складу. Внаслідок цього відбувається їх уточнення, підсилення експресії фразеологічної одиниці, актуалізується її внутрішня форма.

Отже, на основі досліджуваного матеріалу газети «Україна молода» можна зробити висновок, що фразеологічні одиниці доволі поширені в цьому виданні, семантично і структурно різноманітні. Найуживанішими є фразеологізми на позначення психологічного стану людини, ставлення до осіб, предметів, явищ дійсності, відображення процесу чи дії, позитивної та негативної оцінки діяльності людей і різних обставин. Вивчення фразеологізмів у публіцистичному мовленні переконує в тому, що вони виступають засобом найяскравішої виразності, емоційної забарвленості, стилістичної експресивності і часто використовуються в газетних текстах.

Отже, фразеологічний склад мови класифікується по різним основам: структурно-семантичним, граматичним, функціонально-стилістичним. Системно-класифікаційний аспект опису фразеологічного складу, пов'язан з проблемою об'єму і межі фразеології. У широкий об'єм включаються усі сполучення, які володіють ознаками стійкості та відтворювання. Вузкий об'єм обмежується фразеологізмами – ідіомами, функціонально відносними зі словом як номінативною одиницею мови.

Поняття системності фразеологічного складу відображає наявність упорядкованих зв'язків і відношень між фразеологізмами і зв'язку одиниць фразеологічного складу з мовною системою значимих одиниць.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОМПОНЕНТОМ ТВАРИНА, РОСЛИНА З ІСПАНСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

2.1. Структурні особливості фразеологічних одиниць з компонентом тварина, рослина

Елементи тварин чи рослин – один із продуктивних шляхів творення фразеологізмів, це семіотичний принцип метафоризації, згідно з яким найменування тварин та рослин, їхніх частин тіла, ознак та дій за аналогією використовуються на позначення інших предметних сфер, зокрема, людини, явищ природи, культури.

Усі тварини та рослини співвідносяться із чоловічими і жіночими образами. А подекуди вони можуть виступати також прототипами подружньої пари, де самець позначає чоловіка, а самиця – жінку. Відповідно до цих ролей їм притаманні певні конотації. На прикладі тварин, у подібних парах-родинах тварини-самці, які співвідносяться із чоловіками, мають більш позитивний образ у мові, ніж тварини-самиці, котрі співвідносяться з жінками.

Фразеологізми із тваринами та рослинами дають можливість точніше висловлювати думку та влучніше передавати її зміст та емоційне забарвлення. Використання найменувань тварин та рослин у лайках, прокльонах, злопобажаннях надають мові значної експресивності та емоційності.

2.2. Компоненти фразеологічного значення

У попередньому пункті зазначалося, що у складі фразеологічних одиниць визначаються, як правило, негативний, позитивний та нейтральний компонент фразеологічного значення, в основу якого покладено засудження, схвалення або відсутність чітко виражених характеристик як конотація соціально закоріненої оцінки будь-якого явища. «Асоціативно-образний зв'язок, що лежить в основі непрямої фразеологічної номінації, не тільки сприяє адекватному декоруванню змісту висловлювання, але й виступає стимулом для появи в адресата оцінної та емоційної реакції» [6, 38]. Отже, можна поділити фразеологізми на 3 групи.

Практично всі лінгвісти (О. І. Діброва, А. А. Уфимцева) підкреслювали, що значення фразеологізму не дорівнює сумі значень його складових компонентів. Однак у питанні про ступінь участі значення компонентів у структурі фразеологічного значення вчені не такі одностайні. Так, на думку М. Ф. Алефіренка, фразеологічне значення не відрізняється денотативним змістом лексичних значень компонентів і не виводиться з них [35, 178]. Більшість фразеологів дотримуються іншої думки. Визначається різний ступінь участі значення компонентів у фразеологічному значенні (О. І. Діброва, А. М. Тихонов): від наявності у фразеологічного значення компонентної основи (В. П. Жуков) до участі окремих сем із значень компонентів у значенні усього фразеологізму (О. І. Діброва, Т. З. Черданцева). При цьому підкреслюється відсутність зумовленості фразеологічного значення семантикою окремих компонентів або значенням тих слів, які склали вільне словосполучення [36, 16].

Критерій співвідношення фразеологічного значення та семантики компонентів фразеологізму відображає специфіку даного лінгвістичного явища, тому можна прийняти таке визначення фразеологічного значення, яке запропонував А. М. Мелерович: «фразеологічне значення є мовним значенням особливого типу,

закріпленім за усталеним словосполученням, тією чи іншою мірою абстрагованим від семантики мовних елементів, які утворюють його вираження і внаслідок цього розподіляються безпосередньо і повністю між словами, які входять до складу сполучення” [37, 184].

На думку деяких лінгвістів [38, 150], фразеологічне значення утворюється в результаті метафоричного зрушення змінних комплексів, при цьому напрямок, обсяг і результат цього зрушення можуть бути дуже різними. У складі фразеологічного значення виділяються три аспекти: сигніфікативний, денотативний і конотативний.

Сигніфікативний аспект фразеологічного значення – це зміст поняття, реалізованого в цьому значенні, під яким розуміється відображена в свідомості людини сукупність властивостей, ознак і відношень предметів, ядром яких є відмінні суттєві властивості, ознаки й відношення. Через денотативний аспект реалізується об’єм поняття на основі вичленення мінімуму узагальнених ознак денотата. Слідом за А. М. Мелерович, під денотатом фразеологічної одиниці ми розуміємо соціально закріплені, типові уявлення про певні явища й ситуації. Конотація – це стилістичний аспект значення, компоненти якого пов’язані з сигніфікативним і денотативним аспектами фразеологічного значення. Окрім цього, виділяються емотивний, експресивний, оцінний та стилістичний компоненти конотації. Ці чотири компоненти можуть виступати разом в різних комбінаціях або бути відсутніми. П’ятим компонентом є образність [38, 152]. Такий конотативний компонент характерний лише для образних фразеологізмів, він не входить у структуру фразеологічного значення безобразних одиниць. Образність відсутня і в семантиці немотивованих фразеологічних одиниць, значення яких втратило зв’язок із первинним образом.

Отже, на сьогодні загально визнаним є членування семантичної структури фразеологічних одиниць [39, 69]. Значення фразеологізму розглядається як семантема, тобто сукупність сем, що має ієрархічну організацію. Під семами розуміють “мікроелементи значення, які позначають реальні та уявні властивості денотатів” [38, 161]. Серед сем виділяють інтегральні, які передають інформацію,

загальну для групи фразеологічних одиниць, та диференційні, які виконують різні функції в межах даної групи.

2.2.1. Фразеологізми, які називають позитивні риси людини. Номени тварин та рослин, включені у процес вторинного семіозису за допомогою метафоризації, створюють своєрідні фрагменти мовної картини світу народу. Так, КІНЬ в іспанських пареміях зображується як людина вища за соціальним статусом, наприклад: *Más corre un caballo viejo que un burro nuevo* (досл.: Краще біжить старий кінь, ніж молодий віслук).

Популярна в Іспанії паремія *El perro del hortelano, que ni come (las berzas) ni (las) deja comer al amo* (досл.: Собака садівника не їсть (капусту) і не дає їсти своєму хазяїну). Своїм метафоричним значенням ця паремія зобов'язана байці Езопа про СОБАКУ, який охороняв непотрібне йому сіно і не давав їсти коню.

Результатом процесу асоціативного зіставлення об'єктів для подальшого пізнання їхніх сутностей на мовному рівні стали фразеологізми з компонентом рослини чи тварини як образні засоби стійкого закріплення набутих знань і досвіду іспанського народу. КУРКА у носіїв іспанської мови насамперед асоціюється з яйцями та м'ясом, які вона дає людині: *Gallina que no pone huevos, al puchero* (досл.: Курку, що несе яєць, - в горщик).

Анімалізм МУРАХА символізує хазяйновитість та працелюбність: *Más hace una hormiga andando que un buey echado* (досл.: Мураха, яка біжить, робить більше, ніж ледачий віл).

ПТАХА насамперед ототожнюють з людиною. *El pájaro se conoce por el canto* (досл.: Птаха пізнають по співу) йдеться про те, що людину судять за тим, що вона говорить. У наступних прикладах птаха порівнюють з людиною, а гніздо - з домом: *Según es el pájaro así es el nido* (досл.: Який птах, таке й гніздо), тобто від старань хазяїна залежить, яким буде його дім. Іспанська народна думка радить не псувати стосунків у власному домі: *El pájaro no se saga en el nido* (досл.: Пташка не гадить у своєму гнізді). *Ruin pájaro, ruin cantar* (досл. Поганий птах – поганий спів) констатують, що підлій людині притаманно злословити про інших. Іншим

прикладом може слугувати фразеологізм „вільний як птах”, - libre como un pájaro. Для українців і для іспанців птах є символом свободи, бо може літати там, де хоче.

В іспанській мові також дуже багато фразеологічних одиниць, у яких фігурує РИБА, що свідчить про розвиток риболовства та споживання риби іспанцями: El pez grande se traga al más pequeño (досл.: Велика риба ковтає меншу) під великою рибою мають на увазі впливову людину, яка здатна вершити долю нижчих за соціальним статусом; Es inútil querer enseñar a nadar a un pez (досл.: Даремно вчити рибу плавати) рибою метафорично називають досвідчену і мудру особу, Quien anda con pez, se manchará los dedos (досл.: Хто ходить з рибою, замастить пальці) риба асоціюється з поганою, непорядною людиною. Також іспанці наділяють рибу такими людськими рисами, як лінь та пасивність: Al pescado dormilón, se lo traga el tiburón (досл.: Рибку, що спить, ковтає акула).

Цікаво, що людину порівнюють з рибою, коли йдеться про такі філософські поняття, як щастя і доля: El pez busca la profundidad y el hombre, la felicidad (досл.: Риба шукає глибину, а людина – щастя), El pez que busca el anzuelo, busca su duelo. (досл.: Риба, що шукає гачок, шукає своє горе).

Анімалізм ГОЛУБ є уособленням чистоти та невинності на противагу чорному ВОРОНУ, який асоціюється зі злом : Cuando una paloma empieza a juntarse con un cuervo, las plumas permanecen blancas, pero el corazón se torna negro (досл.: Коли голубка зв'язується з вороном, її крила залишаються білими, але серце стає чорним).

Анімалізм ВІВЦЯ виступає символом достатку і добробуту, а власник овець викликає загальну повагу: Desde que guardo ovejas mías, todos me dan los buenos días, cuando ajenas las guardaba, ni buenos días, ni buenas tardes me daban (досл.: З того часу, як я пасу своїх овець, всі мені бажають доброго дня, а коли пас чужих, не бажали ні доброго ранку, ні доброго дня).

2.2.2. Фразеологізми на позначення негативних рис. Наприклад, говорячи про хитру людину нам одразу приходить до голови символ хитрості - ЛИСИЦЯ: „хитрий як лисиця” - “pícaro como un zorro”.

З ІНДИЧКОЮ іспанці асоціюють людину, на яку завжди звалюють відповідальність - Pavo de la boda – українці ж говорять - козел відпущення; жертвне ягня.

Декілька прикладів з повним еквівалентом: Terco como un burro – Впертий як віслик; Rebaño de borregos - Стадо баранів; Oveja descarriada - Зблукана вівця; Morir como un perro - Вмерти як собака.

2.2.3. Фразеологізми, що ілюструють нейтральне сприйняття певної події.

Найбільшу групу утворюють фразеологізми, у яких варіюються найменування тварини чи рослини, що свідчить про виникнення різних асоціацій при сприйнятті одного явища.

Приклад із САРДИНОЮ - Sardina (la presa) que lleva el gato, no vuelve jamás al plato (досл.: Сардинка (здобич), яку вкрав кіт, ніколи не повернеться на тарілку).

ЧЕРЕПАХА асоціюється з повільною ходюю: Lenta va la tortuga y algún día llegará (досл.: Повільно йде черепаха, але колись вона прийде).

З АПЕЛЬСИНОМ існує уже цікавий фразеологізм - media naranja (друга половинка, дружина [рідше про чоловіка] букв.: половина апельсина)

2.3. Символічне значення тварин та рослин у фразеологічних одиницях

У семантичній структурі фразеологічних одиниць із рослинними та тваринними номінаціями містить у собі компоненти-символи – ті мовні значення, які відображають, фіксують і передають від покоління до покоління особливості того чи того етносу (звичаї, традиції, вірування, морально-етичні оцінки, соціальні відносини, психічний і фізичний стан людини) – усе, що брало і бере участь у формуванні культурних кодів, що визначає менталітет народу. «Символи мають національний характер: вони творять мову смислів, незрозумілу для представників

інших культур, передають особливості національного характеру, своєрідність світосприйняття, логіку національної естетики» [9, 351].

Назви тварин та рослин зустрічаються в фольклорі вже з найдавніших часів. Їм надавалося символічне значення, вони зображувалися як священні створіння, мудрі і пророчі істоти. Людина протягом віків співіснувала з тваринами, приручала їх, вивчала поведінку представників тваринного світу.

Теж саме з рослинами, чи то старий і могутній дуб чи то ніжна квітка – усе порівнювалося. Прагнучи дати характеристику своїй поведінці, почуттям, стану та зовнішності, люди порівнювали себе з представниками тваринного і рослинного світу. Саме так фразеологізми влучно відображають різне ставлення людей до різних тварин та рослин, ототожнюючи себе з ними.

Давні люди вірили, що між людьми та тваринами разом із рослинами існують родинні зв'язки. Кожне плем'я обирало собі такого "родича" і робило його символом усього роду. Символами прототипних уявлень про силу, мужність, відвагу, хитрість, швидкість у пересуванні, навіть мудрість виступають представники тваринного та рослинного світу. Проте очевидно та безсумнівно, що основну частину фразеологічних одиниць сформовано на базі тих уявлень, що людина стоїть вище тваринного і рослинного світу.

Зооніми легко переходять у розряд слів-символів та відображають уявлення людей про різних тварин. Образ-символ тварини формувався під впливом різноманітних повір'їв. У зв'язку з цим у фразеологічному фонді знаходимо різні думки про ту чи іншу тварину/рослину. Використання елементів тварин та рослин у фразеології є наслідком того, що людина з появою нового об'єкта асоціювала його з навколишнім світом, із тим, що їй знайоме.

Відображення світу тварин і рослин у фразеологічних образах пов'язане з традицією, коли людина вважала себе частиною природи, а саму природу персофінікувала, наділяла представників тваринного світу рисами, притаманними людині.

Найчастіше вживаються назви тих тварин та рослин, з якими людина контактувала у процесі господарської діяльності. Це підтверджує те, що переважна

більшість флори та фауни пов'язана з образами таких тварин, як *собака* і *кішка* і таких рослин, як *квітка*. Адже ці тварини були приручені першими, а квіти завжди зростали у дворі та постійно були поруч з людиною.

Тваринні та рослинні символи становлять великий прошарок символіки. М. Епштейн вважає, що “тварини – найнаочніша для людини форма інобуття духу, яку вона може оцінювати як надлюдську чи недолудську, проте яка так чи інакше визначає його місце в ієрархії світобудови”, що культура, розвиваючись, пройшла від стадії зооцентризму до стадії антропоцентризму [1, 88].

Людство змінило з плином часу своє ставлення до тварин: від їх обожнення в тотемізмі до приписування тваринам усього негативного в байці. На думку Н. Фрая, “світ людини знаходиться поміж світом духовним і тваринним та відображає цю дуальність у своїх циклічних ритмах” [2, 130].

Фразеологічні системи в сьогоденні своєму вигляді в дивний спосіб зберігають принципи та зооцентризму, й антропоцентризму наївної картини світу, хоча нинішній день, нова філософська та екологічна свідомість принесли нове розуміння місця і ролі людини у світі. Символами прототипних уявлень про силу, мужність, відвагу, хитрість, швидкість у пересуванні, мудрість тощо виступають представники світу флори та фауни.

2.4. Розбіжність/схожість слів-символів в іспанській та українській мовах

Український лінгвіст Б. Н. Ажнюк у своєму порівняльному дослідженні фразеологічних одиниць вказав, що при порівнянні таких віддалених мов необхідно враховувати переважання відмінностей над подібностями [8, 53]. І це дійсно так, адже, незважаючи на те, що українська та іспанська мови входять в індоєвропейську мовну сім'ю, вони все ж таки належать до абсолютно різних мовних гілок: українська – до слов'янської, а іспанська – до романської. Для того, щоб встановити

ступінь еквівалентності, потрібно враховувати те, що українська та іспанська мови – абсолютно різні мови, як за походженням, так і за їх змістом [17, 297].

Крім самих мов, варто враховувати й те, що культури обох народів мають різне сприйняття світу. Однак, хоча мова йде про різні культури і віддалені мови, також існують і схожі елементи, які збігаються як у формі, так і в значенні.

З точки зору видової організації існують рівні еквівалентності за значенням українських та іспанських фразеологічних одиниць. Відповідно до цієї класифікації розрізняються наступні види еквівалентів:

- еквівалентні фразеологічні одиниці;
- аналогічні фразеологічні одиниці;
- фразеологічні одиниці без еквівалентів.

Для того, щоб передати в мовленні повне безслідне зникнення когось або чогось, людина намагалася знайти в повсякденному житті приклади таких дій і явищ на основі порівняльних асоціацій. На думку О. Селіванової, «такі порівняння зазвичай базуються на інтеграції сценаріїв свідомості, сформованих на основі життєвого досвіду номінантів, стереотипних знань фактів, їх оцінки» [43]. Вчений вважає, що під час мотивації фразеологізму- порівняння предикатна позиція диктуму поєднується із асоціативно- термінальною сферою. Еквівалентом безслідного зникнення чогось у зазначеній серії фразеологізмів служили порівняння зникнення фізичних речовин: слини, піни, бульки, солі; предметів: каменя, сокири; назви представників флори: риби у воді.

Отже, аналіз українських фразеологізмів зі словами-компонентами вогонь і вода дозволяє зробити висновок, що компоненти-символи відіграють першочергову роль у формуванні фразеологічного значення, оскільки виступають у ролі мотивуючого компонента семантики аналізованих фразеологізмів. У всіх без винятку фразеологізмах компоненти-символи сигналізують сему ‘смерть’, на підставі чого фразеологічні одиниці об’єднуються в групу танатологічних.

2.4.1. Еквівалентні фразеологічні одиниці. Еквівалентні фразеологічні одиниці – це одиниці, в яких їх складові граматичні компоненти розташовані в

однаковому порядку в обох мовах . Крім цього, вони використовують однаковий елемент тварини чи рослини й також збігаються в значенні. Ця група фразеологічних одиниць не представляє ніяких труднощів, оскільки в даному випадку існує еквівалент в іншій мові, і під час перекладу підстановка фразеологічної одиниці не представляє жодних проблем.

Прикладами цієї групи можуть бути такі фразеологічні одиниці:

- *Брати бика за рога / Coger el toro por los cuernos;*
- *Вірний як собака / Fiel como un perro*

2.4.2. Аналогічні фразеологічні одиниці. У даній групі елементи в українській та в іспанській мові відрізняються. Це явище не впливає на переклад, оскільки одну фразеологічну одиницю можна замінити на іншу, причому контекстуальний зміст не змінюється . Але якщо головний елемент фразеологічної одиниці впливає на контекст, то слід використовувати примітку перекладача або ж вдаватися до пошуку фразеологічної одиниці, яка чудово б підійшла для переказу без впливу на контекст. Останній варіант є набагато складнішим для перекладача.

1. *Вбити одним пострілом двох зайців.*

Matar con un disparo a dos liebres. (Дослівний переклад)

Matar a dos pájaros de un tiro. (Запропонований переклад)

2. *Бути білою вороною.*

Ser el cuervo blanco. (Дослівний переклад)

Ser la oveja negra. (Запропонований переклад)

2.4.3. Безеквівалентні фразеологічні одиниці. Ця група без сумнівів є найчисленнішою. Переклад фразеологічної одиниці цієї групи є більш складним, тому що, якщо вдаватися до дослівного перекладу, то можуть загубитися важливі відтінки загального контексту. З іншого боку, також як і в попередній групі, складно підібрати фразеологічну одиницю тим же значенням, що й у мові оригіналу.

1. *Pájaro de cuenta.* (*Шахрай*)

2. *Ser dócil (manso) como un cordero.* (*Легідний як ягня*)

3. *Mirar como un cordero degollado. (Дивитися як ягня на вовка)*

В іспанській мові є велика кількість назв тварин та рослин, які використовуються для підкреслення тих чи інших людських рис, що не співпадають з українськими. Наприклад, для іспанців ПАВУК – це хитра й спритна людина, а для українців – жадібна, зажерлива.

БІЛКА в іспанській мові – рухлива бешкетниця і пустунка, а в українській мові не має метафоричного значення.

Іспанці називають КЛОПОМ набридливу і неприємну людину, а українці – дітей.

ПІВЕНЬ в іспанській мові – це головна особа на підприємстві, а в українській – марнославна людина.

Іспанці називають КОЗОЮ божевільну людину, а в українців ця тварина викликає зовсім іншу асоціацію: для українців коза прутка.

ЧЕРВ'ЯК в іспанській мові – погана людина, в українській – нікчема.

У наступному прикладі герої фразеологізмів різко відрізняються – народна українська мудрість стверджує, що не можна служити двом панам одночасно, не можна перебувати в двох місцях одночасно: За двома зайцями не вженешся, а в іспанській мові буде – *No se puede estar bien con Dios y con el Diablo* (Ви не можете бути з Богом і з дияволом).

Історія багатьох фразеологічних зворотів здається загадковою і не розкритою. Живе людина, що добре знає свою справу, і кажуть про неї «він на цьому ділі собаку з'їв». В іспанській мові еквіваленту не знайшли.

Ще цікавими є фразеологічні одиниці, що репрезентують певну історичну добу: тут цікавим джерелом утворення фразеологізмів були часи лицарства в Іспанії: *caballero sin caballo* (збідніла людина, букв: лицар без коня) В українській мові буде звучати як - доробитися до голого коліна.

Фразеологізм *importar (no valer) un camino*. – *La democracia les importa un camino*[11, 254]. *Comino* – кмин, з етимологічної точки зору це дуже цікава лексична одиниця, адже має давні латинські і грецькі коріння. Якщо розглянути функціонування цієї давньої лексичної одиниці у фразеологізмі, то необхідно

звернутися до значення цього слова у грецькій мові: ним позначали не лише рослину, воно мало додаткове значення, яке символізувало щось незначне, мінімальне. У даній фразеологічній одиниці слово має саме це трактування і таким чином виникає фразеологізм, який перекладається — не варте й дірки з бублика, неважливо, байдуже, однаково.

Фразеологізм *temblar más que varas verdes* — тремтіти неначе кленовий листок не виражає схвалення чи осуду, а лише констатує факт, що людина чогось боїться або хвилюється. *Lo que se dice temblando más que una vara verde* [13, 98].

2.5. Слово “звір” у складі фразеологізмів

Слово “звір” у складі фразеологізмів використовують рідко, зокрема в українській фразеології знайдено лічені приклади фразеологічних одиниць з цим компонентом. На лексичному рівні слово “звір” має символічне значення, яке є зіставним з фразеологічним: укр. звір “дуже люта, жорстока людина” [3, 446]; укр. пробуджувати / розбудити звіра „сприяти прояву грубих, жорстоких, звіриних інстинктів” [4, 744]. Словникову статтю у Фразеологічному словнику української мови проілюстровано цитатою : “Запах свіжої крові подіяв на худобу зовсім різуче, розбудив у сумирних волах диких роз'ярених звірів” (Гончар) [4, 744].

Наприклад, коли людина має сильне (звіроче) бажання їсти в українській мові говорять «голодний, наче звір», а в іспанській скажуть - *con la grife no he comido nada en muchos días y ahora tengo un hambre canina* (в іспанській фігурує конкретний звір - вовк). Компонент “звір” вживається у складі фразеологічних одиниць: укр. як загнаний звір / як загнаний вовк (метатися), укр. як собака (пес, звір), випущений (спущена) з прив'язі (ланцюга, припону) зі сл. бігти, мчати „дуже швидко, нестримно” [4, 839]. Прототипне уявлення про звіра - це уявлення про хижака (жорстокого, безжального, розлютованого). Атрибути, притаманні концепту “звір”, містять прототипи хижих тварин.

В іспанській мові слово «звір» передають за допомогою синонімів *animal* – *bestia* – *bicho*, також як і в українській, найчастіше з негативною конотацією, на позначення грубої, жорстокої людини: *Bruto animal es el que no busca deleite espiritual* (досл.: Груба тварина та, що не шукає духовної насолоди); *El que come solo, come como un animal* (досл.: Хто їсть сам, їсть, як тварина); *El que a la bestia hace mal, es más bestia que el animal* (досл.: Той, хто тварині робить зло, той сам гірший за тварину) - тварина асоціюється з дурною, неосвіченою людиною, яка, незважаючи на свої старання, не може підвищити свій інтелектуальний рівень.

З твариною також порівнюють скупу особу, яка через свою жадібність обмежує себе в найнеобхіднішому: *Bestia es, y no persona, quien de lo ganado no goza* (досл.: Тварина, а не людина, той, хто не користується заробленим); *No hay bicho tan raro como el hombre avaro: para más guardar y tener, se muere por no comer* (досл.: Немає більш дивної тварини, ніж жадібна людина: щоб зберегти та накопичити більше, вона вмирає з голоду); *Quien tiene bestia y anda a pie, es más bestia que él* (досл.: Хто має тварину, а ходить пішки, більша тварина, ніж вона).

Інший приклад негативної конотації - *A la bestia mala, el pelo le reluce* (досл.: У поганій тварини шерсть блискуча) і *Bicho malo nunca muere* (досл.: Погана тварина ніколи не вмирає). У цьому випадку йдеться про підлу, непорядну людину, яка несправедливо наділена прекрасним здоров'ям. Отже, мислення народу - це найважливіше джерело творення фразеологізмів, і об'єктивна реальність оцінюється по - різному в залежності від свідомості та культури народу. Є надзвичайно багато предметів, і в першу чергу тварин, що знаходять своє відображення у фразеології [7, 20].

2.6. Фразеологізми з атрибутами кориди

Етно-специфічною є група фразеологізмів, пов'язаних з коридою, так звана *fraseología taurina*. Світ кориди, багатий на персонажів, ритуали та ситуації,

становить в іспанській культурі багате джерело метафор, що позначають інші поля та сфери людської діяльності.

Для іспанців бик – не просто тварина, а національний культурний символ, корида, відповідно, ще з II ст. н.е. є невід'ємною частиною своєрідного modo de pensar. Підтверджує той факт те, що зооморфізм toro в іспанській мові часто викорисотовується для опису людини і її якостей.

Наприклад, вони широко використовуються в іспанській періодиці. Політика виступає особливою сферою, де широко й влучно автори вживають вирази з мови кориди для позначення суперництва між партіями (аналогія битви тореадора з биком).

Наприклад, для опису рис характеру людини можуть вживатися наступні фразеологізми: más suelto que toro en prado (свавільний, норовливий), más corrido que un toro (виверткий, хитрий; злобливий; підозрілий), más fierro que un toro (жорстокий, лютий). Для позначення поведінки людей можуть вживатися фразеологізми: como los toros (неввічливо, грубо), haber toros y cañas (гаряче сперечатися), echar toros (постійно задавати один одному питання – зазвичай про студентів перед іспитом), toro bravo (розлютований, готовий до нападу), coger (tomar) a (el) toro por las astas (los cuernos) - (узяти бика за роги, діяти рішуче), echarle a uno el toro (присоромити когось).

Незалежно від індивідуального ставлення до кориди, жоден іспанець не може уникнути її лінгвістичного впливу на мову. Ці фраземи проникли в різні сфери: політика, особисті стосунки, психологічні характеристики особи.

Отже, виникаючи на протязі всієї історії людства, фразеологізми кожної мови відображають культурно-національний контекст, яким наповнюються експресивні утворення, порівняння. Усталені вирази стали невід'ємною частиною мовлення людини. Вони охоплюють широку тематику, презентують особливості культури, звичаїв, традицій та досвіду, набутого народом на різних етапах його існування.

Розглянувши фразеологізми з елементами тварин і рослин, стає зрозумілим, що люди досить часто приміряють на себе риси тваринного та рослинного світу (зовнішності чи поведінки), однак, подекуди, людина наділяє і представників флори

та фауни суто людськими здатностями, що вказує на певний психологічний зв'язок людини з тваринами і рослинами.

Так, деякі тварини, птахи, дерева вміють співати, танцювати, плакати, сміятися, навчати інших та навіть промовляти молитви. Шляхом порівняння своєї поведінки із тваринною/рослиною людина надає їм певної оцінки, більшою мірою негативної, адже ми частіше помічаємо негатив, замість чогось приємного.

Досліджувані фразеологізми досить часто мотивуються певними сценаріями дійсності або рисами тварин/рослин. Найменування тварин/рослин створюють у межах фразеологізмів конотативні значення, і це, звісно, формує загальну семантику фразеологізму

ВИСНОВКИ

Назви тварин та рослин становлять важливу лексико-семантичну групу.

Як в українській, так і в іспанській мовах, назви тварин та рослин набувають двох або більше значень, одне з них пряме, а інше використовується для опису людини.

В обох мовах негативні конотації переважають над позитивними.

В результаті дослідження було встановлено, що фразеологічні одиниці відіграють важливу роль в акті комунікації і що їх існує величезна кількість.

Фразеологія – це скарбниця мови. Фразеологічні одиниці з елементами тварин та рослин містять інформацію про своєрідність культури та побуту того чи іншого народу, традиції, звичаї, обряди, релігійні уявлення, історію (деякі пам'ятні епізоди з історії), які сучасним мовцям можуть бути взагалі не відомі.

Проаналізований матеріал, дає підстави говорити, що позитивне або негативне конотування тварини залежить від кількох факторів. Основним із них є вплив фольклорного, міфологічного уявлення про цих тварин. Так, якщо тварина/рослина в народній уяві пов'язана із потойбічним світом, злими силами, вона обов'язково матиме негативні конотації у фразеології.

І, навпаки, якщо у фольклорі та традиціях спостерігається символічний зв'язок певної тварини/рослини із Богом, то такі створіння більшою мірою матимуть позитивні конотації у фразеології.

Якщо ж якась істота в народній уяві має амбівалентні властивості, зокрема один раз асоціюється із Богом, другий із дияволом, то у фразеології вона теж матиме то позитивні, то негативні оцінки.

Більш негативний образ мають також ті істоти, які за місцем свого існування наближені до землі, низу, пекла, а позитивний – ті, котрі наближені до неба, верху, раю. Впливовим у цьому аспекті є також колір оперення/шерсті/стовбура істоти; чорні птахи та звірі мають негативні конотації, позначають нещастя, невдачу, а

істоти світлого кольору співвідносяться із щастям, добром, успіхом, вдачею. У той самий час істота, яка відрізняється від своїх побратимів зовнішнім видом, позначає відлюдника, особу, яка тримається осторонь, яка є не такою як усі інші.

Фразеологічні звороти надають мові силу і впевненість, барвистість та образність. Фразеологізми як виразний засіб мови особливо широко використовуються в художній літературі. Стилістичне використання фразеологічних зворотів письменниками та публіцистами завжди є творчим. Письменники використовують фразеологізми цілеспрямовано, з їхньою допомогою досягають різноманітних відносин письменника до події, які він описує, до героїв та їх вчинків.

Опанувати фразеологію іноземної мови – це означає володіти мовою на високому рівні, оскільки фразеологія є однією з найскладніших галузей мовознавства. Для людини, яка вивчає іноземну мову, фразеологізми чужої мови завжди становлять труднощі, особливо в тих випадках, коли в рідній мові немає відповідного еквівалента.

Отже, вивчення фразеології має велике значення для вдосконалення мовної майстерності людини та підвищення її мовної культури. Відтак – під час вивчення іноземних мов повинна приділятися чільна увага вивченню такого розділу мовознавства, як фразеологія.

Під час занять студентам неодмінно слід розкрити значення хоча б основних фразеологізмів, що, у свою чергу, допоможе їх засвоєнню та правильному використанню цих стійких словосполучень, а також навчити правильно розуміти їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Эпштейн М. Н. (1990). *“Природа, мир, тайник вселенной ...”*: Система пейзажных образов в русской поэзии. Москва: Высшая школа.
2. Фрай Н. (1996). *Архетипний аналіз : теорія мітів. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів: Літопис.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови.
4. Фразеологічний словник української мови (1993).
5. Корунець І. В. (2001). *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)*.
6. Карташкова Ф. И. (1999). *Номинативный аспект фразеологических имен. Теория языка и речи : история и современность.* Иваново
7. Ruiz Curillo. (1997). *Aspectos de Fraseología española.* Ed. Universidad de Valencia. Dto de Filología española
8. Ажнюк Б. (1989). *Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні.*
9. *Проблеми семантики слова, речення та тексту.* Вип. 33. (2014).
10. Arce M. (2007). *Testamento en la montaña.* Barcelona: Destino.
11. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики.* Вип. 18. (2010).
12. Torrente Ballester Gonzalo. (1972). *Los gozos y las sombras. II: Donde da la vuelta el aire.* Madrid: Alfaguara.
13. І. А. Салат. (2010). *Структура і семантика мовних одиниць.*
14. *Проблеми семантики слова, речення та тексту.* Вип. 28. (2012).
15. Арсентьева Е. Ф. (1989). *Сопоставительный анализ фразеологических единиц : на материале фразеологических единиц, семантически ориентированных на человека в английском и русском языках.* Казань: Изд-во Казан. ун-та.

16. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. Вип. 22. (2012).
17. Петришин М. И. (2014). *Фразеологізми з компонентом-зоонімом у латинській мові*. Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. Вип. 692–693.
18. Ефимов А. И. (1961). *Стилистика художественной речи*. 2-е изд. Москва.
19. Селіванова О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава.
20. Смирницкий А. И. (1956). *Лексикология английского языка*.
21. Ужченко В. Д. (2007). *Фразеологія сучасної української мови*: Навч. посіб.
22. Авксентьев Л. Г. (1983). *Сучасна українська мова. Фразеологія*. Харків.
23. Білоноженко В. М. (2003). *Словник фразеологізмів української мови*.
24. Жайворонок В. В. (2001). *Українська етнолінгвістика : деякі аспекти досліджень*. Мовознавство. No 5.
25. Кісь Р. (2002.). *Мова, думка і культурна реальність: від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму*.
26. Селіванова О. (2008). *Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми*: підручник. Полтава.
27. В. фон Гумбольдт. (1985). *Характер языка и характер народа*.
28. Coupland N., Jaworski A. (1997). *Sociolinguistics : a reader and Coursebook*. NY : Palgrave.
29. Потебня А. А. (1993). *Язык и народность*. Мысль и язык. Киев: СИНТО.
30. Москаленко Н.А. (1967). *З історії дослідження української фразеології*. Укр. мова і літ. в школі. No 10.
31. Удовиченко Г.М. (1965). *Предмет фразеології та семантичні типи фразеологізмів*. Укр. мова і літ. в школі. No 2.
32. Ужченко В.Д. (1990). *Стилістичне використання фразеологізмів*.
33. Кащенко А.Ф. (1991). *Зруйноване гніздо*.

34. Алефиренко Н.Ф. (1982). *Фразеологическое значение в системе семантических единиц других уровней языка. Теоретические проблемы семантики и ее отражение в одноязычных словарях*. Кишнев: Штиница.
35. Жуков В.П. (1978). *Семантика фразеологических оборотов*. Москва: Просвещение.
36. Кунин А.В. (1986). *Курс фразеологии современного английского языка: Учебник для студентов ин-тов и фак.иностр.яз*. Москва: Высш.шк.
37. Баран Я.А. (1980). *Основні питання загальної та німецької фразеології*. Львів: Вища шк.
38. Пономарів О. А. (1992). *Стилістика сучасної української мови*. Либідь.
39. М. Пилинський. (1990). *Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови*. Київ: Наукова думка.
40. Ожченко В. А. (2007). *Фразеологія сучасної української мови* Київ: Знання.
41. Селиванова Е.А. (2008). *Когнитивно – ономаσιологический аспект фразеологического семиозиса*. Черкасский национальный университет, Черкассы. Взято з [http:// bairiki.x – sait.ru](http://bairiki.x-sait.ru).
42. Ахманова О. С., Медникова Э. М., Григорьева С. А. (1978). *К вопросу о фразеологической сочетаемости и путях ее изучения. Проблемы фразеологии и задачи ее изучения в высшей и средней школе*. Вологда.
43. Гальперин И. Р. (1958). *Очерки по стилистике английского языка*. Илья Романович Гальперин. Москва: Изд-во литературы на иностранных языках.
44. Телия В. Н. (1977). *Вторичная номинация и ее виды. Языковая номинация : виды наименований*. Москва.
45. Виноградов В. В. (1977). *Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Лексикология и лексикография : избранные труды*. Москва: “Наука”.
46. Ярцева В.Н. (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь*. Советская энциклопедия.
47. Кочерган М.П. (2003). *Загальна мовознавство*. Підручник: Академія.

48. Алексеева І. С. (2001). *Професійний тренінг перекладача*. Санкт Петербург: «Союз».
49. Авксентьев Л.Г. (1988). *Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування*. Мовознавство. No 3.
50. Арнольд І. В. (2002). *Стилістика. Сучасна англійська мова: підручник для ВНЗ*. 4-е изд.
51. Винниченко Володимир. (1989). *Краса і сила*. Київ: Дніпро.
52. Винниченко Володимир. (1993). *Раб краси: Оповідання, повість, щоденникові записи*. Київ: Веселка.
53. Винниченко Володимир. (1989). *Сонячна машина: Роман*. Київ: Дніпро.
54. Винниченко Володимир. (1927-1930) *Твори*. В 23 томах. Харків: Рух.
55. Винниченко Володимир. (1989). *Слово за тобою, Сталіне! : Роман*. Вітчизна. NoNo 6–7.
56. Винниченко Володимир. (1991). *Поклади золота: Роман*. Березіль. No 3–5.
57. Винниченко Володимир. (1991). *Між двох сил*. Вітчизна. No 1–2.
58. Винниченко Володимир. (1950). *Нова заповідь: Роман*.
59. Дресслер В. (1978). *Синтаксис текста ; пер. с нем. Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Вып. 8. Взято з http://www.superlinguist.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=645:-8-&catid=10:2009-11-23-13-36-04&Itemid=10.
60. Елькин В.В. (2003). *К вопросу о многоэтапной аббревиации. Некоторые проблемы грамматических категорий и семантики единиц языка*. Пятигорск : ПГЛУ.
61. Куроедова М.А. *Экспрессивный синтаксис как средство выражения личностного начала публициста*. Взято з http://www.amursu.ru/attachments/article/9535/N48_43.pdf.
62. Кухаренко В.А. (2000). *Практикум з стилістики англійської мови (A book of Practice in stylistics)*. Вінниця : Нова книга.

63. Слюсарева Н.А. (1981). *Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка.*
64. Тимчук О.Т. (2003). *Семантико-стилістичне явище гри слів в українській мові* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 "Українська мова"
65. Гл. ред. В.Н. Ярцева. (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь.*
66. Почепцов Г.Г. (1985). *О месте прагматического элемента в лингвистическом описании. Прагматические и семантические аспекты синтаксиса.* Калинин : Изд-во Калинин. ун-та.
67. Онищенко І.В. (2004). *Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова". Дніпропетровськ.
68. Нагель В.В. *Різновиди оцінки як лінгвістичної категорії.* Взято з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/dlgum/2007_6/15.html.
69. Комісарів В. Н. (2002). *Сучасне перекладознавство.* Москва: ЕТС.
70. Комісаров В. Н. (1990). *Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти).* Москва: Вища. шк.

RESUMEN

La fraseología juega un papel muy importante en la comunicación de cualquier idioma, se estaba creando durante larga historia de un pueblo y por lo tanto en el contenido de las unidades fraseológicas podemos ver las experiencias y el conocimiento de dichos pueblos. En el surgimiento de las unidades fraseológicas se puede encontrar hechos históricos, costumbres populares, experiencias del propio pueblo. Cabe lugar decir también que en los fraseologismos que se encuentran en diferentes idiomas, en nuestro caso, español y ucraniano, los que son idiomas totalmente diferentes, podemos encontrar semejanzas, equivalencias totales o parciales, lo que nos permite deducir que todo eso es debido al fenómeno multicultural. Por una parte podemos decir que la migración de los pueblos de una parte del planeta al otro provocó la transmisión de las unidades fraseológicas en estos idiomas. Como es bien sabido, los juglares y artistas ambulantes que contaban y cantaban historias inventadas o reales, las compartían en los pueblos, es posible que por estas razones encontremos algunas unidades fraseológicas idénticas en español y ucraniano.

Los fraseologismos nacen en la lengua hablada, donde normalmente se utilizan más, no tienen ninguna norma y se caracterizan por tener un nivel muy alto de variabilidad, lo que dificulta en gran manera su estudio. Sin embargo, tanto en la lengua hablada, como en el estilo artístico, las unidades fraseológicas juegan un papel muy importante, concediendo a las mismas, un sentido metafórico que está lleno de emoción y expresión. Tales imágenes que se transmiten a la hora de emplear los fraseologismos son diferentes para cada pueblo y para cada cultura, por lo tanto se van adquiriendo poco a poco de forma innata por parte de las personas que se adquiere la capacidad de la comunicación, ya que estas se conocen y se adquieren a través de situaciones lingüísticas que se repiten continuamente. Mientras una persona durante un acto de comunicación hace uso de un giro fraseológico, normalmente este hecho está cargado de expresividad, porque se pretende resaltar algo en el mensaje, porque las unidades fraseológicas reflejan particularidades de la cultura, costumbres, de las tradiciones y experiencias transmitidas de un pueblo a otro, a lo largo de la historia de su existencia.

Como tendencia general, se ha comprobado que las expresiones fraseológicas con un zoolexema que se aplican a las personas son las que poseen una carga valorativa negativa o, en otras palabras, el ser humano suele recurrir al empleo de estas para destacar una cualidad negativa, muy raro, para destacar una cualidad positiva.

El espacio de ese estudio es interesante, ya que intento comparar dos lenguas totalmente diferentes en las cuales es posible encontrar al mismo tiempo los fraseologismos con nombres de animales con significado idéntico. El idioma de partida será el ucraniano y lengua de contraste - español.

El tema de estudio son características estructurales y semánticas de la traducción de las unidades fraseológicas con un componente animal, planta del español ucraniano

El propósito del estudio es estudiar las estructuras lingüísticas de las unidades fraseológicas con un componente animal, planta en la lengua español y ucraniana.

Para lograr este objetivo debemos resolver las siguientes tareas:

- revelar el significado del término "fraseologismo";
- estudiar el significado estrecho y amplio de la fraseología;
- mostrar la función de los fraseologismos;
- profundizar en los rasgos estilísticos de las unidades fraseológicas;
- estudiar las características estructurales de las unidades fraseológicas con elementos de plantas y animales;
- mostrar los fraseologismos que nombran los rasgos negativos y positivos del carácter de las personas;
- explorar el significado simbólico de las plantas y animales en la fraseología.

El objeto de estudio son las unidades fraseológicas con un componente animal, planta del español ucraniano

El objetivo del tema es ofrecer algunos rasgos del significado que adquieren los nombres de animales cuando los aplicamos a las personas. El grupo léxico de los animales es bastante amplio y representativo como en español así también en ucraniano. Por lo tanto en el trabajo represento las características comunes de los nombres de animales en los idiomas investigados como grupos léxico-semántico.

En el proceso de investigación del tema seleccionado, utilizamos los siguientes **métodos**:

- El método de muestreo continuo a partir de fuentes lexicográficas, método de recuperación de información. El método se utiliza para la selección, investigación de material de disertación y elaboración de conocimientos básicos necesarios
- Método de deducción e inducción - para aclarar los fundamentos teóricos, generalizar los datos y formular conclusiones.
- Método semántico: un método que intenta dar el significado contextual exacto del original tan cerca como lo permitan las estructuras semánticas y sintácticas del segundo idioma.

Novedad científica de los resultados obtenidos. A pesar del gran número de estudios realizados en el ámbito de la fraseología, los rasgos léxico-semánticos de las unidades fraseológicas aún no han sido suficientemente estudiados, por lo que este estudio se ha llevado a cabo la interpretación histórica y etnológica de muchas unidades fraseológicas.

La **importancia práctica** de los resultados obtenidos. Los resultados obtenidos se pueden aplicar en la práctica de la enseñanza de la teoría de la traducción, y también se pueden recomendar en el marco de cursos especiales y seminarios especiales.

El trabajo consta de una introducción, dos apartados, conclusiones, una lista de fuentes utilizadas y un resumen.

La **introducción** fundamenta la elección del tema de investigación y su relevancia, formula el propósito y los objetivos del trabajo, define el objeto, tema y métodos de investigación, destaca la novedad científica, la importancia práctica de los resultados.

La **Sección 1** "Bases teóricas y metodológicas de la investigación sobre la traducción de unidades fraseológicas" cubre las cuestiones teóricas del concepto y clasificación de las unidades fraseológicas, se considera el aspecto histórico de la investigación de las unidades fraseológicas y los diversos enfoques de la definición del término "fraseología", se dan las clasificaciones básicas de las unidades fraseológicas y se analiza el papel de los fraseologismos.

La **Sección 2** “Características estructurales y semánticas de la traducción de las unidades fraseológicas con un componente animal, planta del español ucraniano” analiza los principales métodos y formas de traducción de las unidades fraseológicas, así como las características de traducción de las unidades fraseológicas con elementos de animales y plantas. Se mencionaron los problemas con los que se enfrentan los traductores para traducir las unidades fraseológicas. El trabajo también trata un tema taurino muy interesante y a la vez doloroso, que se utilizó como ejemplo para analizar la fraseología con la palabra "toro".

Las **conclusiones** resumen el estudio.

La **lista de fuentes utilizadas** incluye 70 nombres.

Podemos concluir que las unidades fraseológicas con un componente zoomórfico no sólo funcionan como signos lingüísticos sino que forman parte del acervo cultural de una comunidad, como la hispanohablante así también ucraniana. El estudio de la fraseología nos acerca a la comprensión de lo específico de cada una de las varias culturas que la componen sin perder de vista una dimensión universal.

Asimismo, hemos comprobado que el estudio de las unidades fraseológicas en español y ucraniano con un componente zoomórfico requiere como mínimo un enfoque bipolar, lingüístico y culturoológico: el primero nos acerca a la dimensión lingüística de estas, el segundo a la cultural. No olvidemos que como signos lingüísticos las unidades fraseológicas no pueden existir, a diferencia de los animales a los que se refieren, sino dentro de una cultura; de ahí la importancia del aspecto sociocultural en los estudios fraseológicos.

En este ámbito, hemos comprobado la estrecha relación que existe entre los estereotipos lingüísticos y los estereotipos sociales pero sobre la cual, por razones de espacio, no hemos podido profundizar. Este es un campo de investigación muy importante, ya que permite, por un lado, considerar las estructuras lingüísticas fijas en su relación con la persistencia y cambio de los estereotipos sociales, y por otro, analizar la transposición de estos al universo de los animales.

La cultura y el idioma están interrelacionados entre sí, aunque pertenecen a sistemas diferentes, hay que señalar que entre ellos existen muchas cosas comunes. Primero, la

cultura tanto como el idioma, representan la forma de expresar la visión del mundo por el hombre, segundo, la cultura y el idioma están en el diálogo constante entre sí y tercero, el sujeto de del idioma y de la cultura siempre representa el individuo y el socio, la sociedad. Como señalaba Humbolt, “el idioma no existe sin nosotros, él está dentro de nosotros...”, en nuestra vida y memoria.” El idioma es indivisible de la cultura, es su instrumento, es la realidad de nuestro espíritu. En la lingüística, culturología y en la filosofía del idioma se reconoce y es bien sabido que los fraseologismos es más transparente por medio del idioma. El estudio de las unidades fraseológicas del idioma en el contexto cultural es más productivo y ayuda a entender y explicar mejor su explicación.

Se puede decir que las coincidencias que encontramos durante el análisis de los fraseologismos, sean totales o parciales, demuestran que aunque español y ucraniana son dos lenguas totalmente diferentes, el sentido y semántica de las unidades fraseológicas son iguales.

Como el resultado de esta investigación podemos deducir:

1. La mayoría de los fraseologismos con el elemento zoomórfico existe como en español así también en ucraniano, lo que se explica por el carácter específico de la percepción del mundo de los animales.
2. Varios fraseologismos son iguales para los dos idiomas, lo que se puede explicar por el origen de la Biblia, de algunas fuentes antiguas literarias, por los observaciones del mundo, diferentes pueblos los crearon independientemente.
3. Asimismo, hemos comprobado que el estudio de las unidades fraseológicas en español y ucraniana con un componente zoomórfico requiere como mínimo un enfoque bipolar, lingüístico y culturoológico: el primero nos acerca a la dimensión lingüística de estas, el segundo a la cultural.